

Arbeidernes Faglige
Landsorganisasjon

PROTOKOLL

over forhandlingene ved
Representantskapets møte
i Oslo 30.-31. oktober 1951

ARBEIDERNES FAGLIGE LANDSORGANISASJON

PROTOKOLL

OVER

FORHANDLINGENE VED
REPRESENTANTSKAPETS MØTE
I OSLO 30. OG 31. OKTOBER 1951.

REFERAT VED O. RODAHL

ARBEIDERNES AKTIETRYKKERI

OSLO 1951

Saksregister.

	Side
Møtets åpning	5
Navneopprop	5
Dagsorden	8
Forretningsorden	9
Den faglige situasjon	9
Sekretariatets innstilling	20
Innstillingen om retningslinjene for tariffrevisjonen 1952	25
Votering	76
Godkjenning av Det Norske Postmannslags innmeldelse i A.F.L. gjennom Postfolkenes Fellesforbund	76
Norsk Skog- og Landarbeiderforbunds kontingentforhold til Lands- organisasjonen	77

Person- og taleregister.

Andresen, Thorleif 66.	Mentsen, P. 5.
Dahlberg, Bjarne 34.	Nilsen, Nils 49.
Berntsen, Bernhard 30.	Nordahl, Konrad 5, 9, 40, 73.
Bjerke, Bjarne 57.	Nordtvedt, Anker 45.
Boberg, Otter 61.	Oshaug, Karl 65.
Bratteli, Trygve 51.	Sundvik, Wilhelm 63.
Dahl, Jens 59.	Torkildsen, Emil 31, 41.
Frogner, Erling 29.	Torkildsen, Karsten 30.
Gerhardsen, Einar 35, 68.	Torp, Andreas 68.
Hegg, Hans 77.	Volan, Elias 49.
Johnsen, Jan 28, 57.	Wigaard, Halfdan 42.
Karlsen, Thv. 8.	Wivegh, John 32, 62.
Kjelsrud, Klaus 26, 58.	Øyan, Bendik 44, 64.
Larsson, Josef 47, 64.	

Møtets åpning.

Landsorganisasjonens representantskap trådte sammen til møte i den store salen i Samfunnshuset i Oslo, tirsdag 30. oktober 1951 kl. 12.

Landsorganisasjonens formann, Konrad Nordahl, åpnet møtet med disse ordene:

Jeg vil ønske representantene velkommen til dette møtet. Som en vil huske sa jeg på representantskapsmøtet i mai at vi antakelig ville få et møte til høsten i forbindelse med indeks-situasjonen, og det er dette møtet vi har innkalt til i dag.

Før vi går videre vil jeg be nestformannen foreta navneopp-
rop.

Navneopprop.

Landsorganisasjonens nestformann, P. Mentsen, foretok navneopp-
rop. Følgende representanter var møtt:

Arbeiderpartiets Presseforbund: Per Haraldsson, Oslo.

Norsk Arbeidsmandsforbund: Albert Karlsen, Oslo, Thorleif Ørsal, Sunndalsøra, Bernhard Reines, Halsøy i Vefsen, Jorulf Haugli, Slitu st., Øystein Larsen, Foldal.

Norsk Baker- og Konditorforbund: Johan B. Magnussen, Oslo. Nils Hovland, Bergen.

Norsk Bekledningsarbeiderforbund: Witalis Andersen, Oslo. Rudolf Eriksen, Oslo. Konrad Hjørnevik, Bergen. Fru Hanna Ruud, Drammen.

Norsk Bokbinder- og Kartonnasjearbeiderforbund: Birger Arnesen, Oslo.

Norsk Bygningsarbeiderforbund: Emil Reiersen, Oslo. Arne Rønning, Oslo. Lars Jansen, Bergen. Bjarne Berg, Trondheim. Dagfinn Øksnevad, Stavanger.

Norsk Centralforening for Boktrykkere: Reidar Langås, Oslo. Halfdan Wigaard, Oslo.

Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund: Henriksen, Oslo. Bjarne Klafstad, Oslo.

Norsk Fengselstjenestemannsforbund: Øivind Engebretsen, Oslo.

Norsk Gullsmedarbeiderforbund: H. Lindahl, Oslo.

Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund: Johan Moksnes, Oslo. Peder Birkeland, Oslo. Ørnulf Norøy, Trondheim. A. Kongerø, Bergen. Ruth Svendsen, Porsgrunn.

Norsk Hotell- og Restaurantarbeiderforbund: Eivind Strømmen, Oslo. W. Christensen, Oslo.

Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: Håkon Hansen, Fredrikstad. Bernhard Foss, Kongsberg. Ragnvald Andersen, Bergen. Leon Johansen, Harstad. Finn Ellingsen, Kristiansand S.

Norsk Jernbaneforbund: O. Wollum, Oslo. Emil Edvardsen, Oslo. W. S. Engen, Hop pr. Bergen. Axel Nilsen, Trondheim. Karsten Hansen, Oslo.

Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund: Kristoffer Jakopsen, Sauda. Johs. P. Løkke, Notodden. Harald E. Olsen, Agnes pr. Stavern. Olav Varberg, Alvik i Hardanger. Anker Nordtvedt, Oslo.

Norsk Kjøttindustriarbeiderforbund: Helmer Karlsson, Oslo.

Norsk Kommuneforbund: Arthur Karlsen, Oslo. Fredrik Jensen, Oslo. K. Madsen, Bergen. Sverre Eggen, Trondheim. Karl Furuskjegg, Oslo.

Norsk Litografisk og Kjemigrafisk Forbund: Eivind Nilsen, Oslo.

Norsk Lokomotivmannsforbund: M. Heggstad, Oslo.

Norsk Losforbund: Wilhelm Sundsvik, Trondheim.

Det norske Maskinistforbund: Leifstad, Oslo. Bjarne Bjerke, Oslo.

Norsk Murerforbund: Thorleif Andresen, Oslo.

Norsk Musikerforbund: Rolf Gammeleng, Oslo.

Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund: Erling Frogner, Oslo. Nils Nilsen, Oslo. Sigvard Sjursen, Bergen. Hans Andreassen, Fredrikstad. Gustav Smistad, Gjøvik.

Norsk Papirindustriarbeiderforbund: Otto Johansen, Svelvik. Andreas Kristiansen, Ulefoss. Odd Larsen, Mjøndalen. Kåre Pehrson, Oslo.

Norsk Politiforbund: T. Haugen, Oslo.

Postfolkenes Fellesforbund: Eilif Eriksen, Oslo. Kåre Johannessen, Oslo.

Norsk Sjømannsforbund: Gunvald Hauge, Oslo. Bendik Øyan, Oslo. Joachim Dahl, Bergen. Karl Oshaug, Stavanger. Knut Knudsen, Narvik.

Norsk Skinn- og Lærarbeiderforbund: L. Gundersen, Oslo.

Norsk Skog- og Landarbeiderforbund: Hans Ruud, Oslo. Ole Røset, Steinkjer. Klaus Kjelsrud, Oslo. Ivar Fossberg, Blaker. Gunnar Teigen, Sylling.

Norsk Sktøyarbeiderforbund: Johs. Jardal, Bergen.

Norsk Stenindustriarbeiderforbund: Walther Broe, Oslo.

Norsk Tekstilarbeiderforbund: Olav Bruvik, Oslo. Konstanse Johansen, Kjelsås. Hjalmar Romslo, Ytre Arna.

Norsk Telegraf og Telefonforbund: Tormod Halvorsen, Oslo. Wilh. Østgård Hansen, Harstad. Harald Fondevik, Oslo.

Norsk Tjenestemannslag: Thv. Karlsen, Oslo.

Norsk Transportarbeiderforbund: Salamon Hanssen, Bodø. John Christiansen, Trondheim. Jan Johnsen, Buøy, Stavanger. Arthur Rinke, Bergen. Wilhelm Olsen, Oslo.

Norsk Treindustriarbeiderforbund: P. Ødegaard, Oslo. Einar Skarstein, Syfteland.

Norsk Tobakkarbeiderforbund: Otter Boberg, Oslo.

Norsk Tolltjenestemannsforbund: Jens Dahl, Oslo.

Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer: Nils Eikevik, Oslo.

Samorganisasjonenes representanter i representantskapet:

Akershus faglige Samorganisasjon: Erling Olsen, Oslo.

Aust-Agder faglige Samorganisasjon: Erling Dahlen, Arendal.

Bergen og Fylkenes faglige Samorganisasjon: Bernhard Berntsen, Bergen. B. Børretsen, Os pr. Bergen. Matias Osland, Høyanger.

Buskerud faglige Samorganisasjon: Nils N. Sandli, Drammen.

Finnmark faglige Samorganisasjon: Edv. Simonsen, Hammerfest.

Hedmark faglige Samorganisasjon: Arnljot Johnstad, Hamar.

Møre og Romsdal faglige Samorganisasjon: Oluf Melby, Kristiansund N.

Nordland faglige Samorganisasjon: Konrad Karlsen, Bodø.

Oppland faglige Samorganisasjon: Martin Haugen, Gjøvik.

Oslo faglige Samorganisasjon: Kåre Hansen, Oslo.

Rogaland faglige Samorganisasjon: Olav Aadnesen, Stavanger.

Sørlandets faglige Samorganisasjon: Salve Salvesen, Kristiansand S.

Telemark faglige Samorganisasjon: Th. Hanæs, Skien.

Troms faglige Samorganisasjon: Alf Olsen, Tromsø.

Trøndelag faglige Samorganisasjon: Per Johansen, Namsos.
Arne Forseth, Trondheim.

Vestfold faglige Samorganisasjon: Arthur J. Olsen, Tønsberg.

Østfold faglige Samorganisasjon: Oscar Lauritzen, Sarpsborg.

Fra Sekretariatet: Konrad Nordahl, Oslo. P. Mentsen, Oslo. Hans Hegg, Oslo. Elias Volan, Oslo. Chr. Henriksen, Oslo. John Wivegh, Oslo. Alfred Nilsen, Oslo. Marius Trana, Oslo. Josef Larsson, Oslo. Karsten Torkildsen, Oslo. Torbjørn Henriksen, Oslo. Ingv. Haugen, Oslo. Leif S. Olsen, Oslo. Alf Andersen, Oslo. (Andersen er varamann for de valte tillitsmenn.) Lars Evensen, Oslo.

Varamenn: Emil Torkildsen, Oslo. Bjarne Dahlberg, Oslo. Andr. Torp, Oslo. Kristine Amundsen, Oslo.

Revisjonsutvalget: Johan Didriksen, Oslo.

Fra Landsorganisasjonen: Jens Berg, Gustav Sjaastad, Torjus Graver, Arne Kr. Melbye, fru Nyberg, P. Engstad, O. Gøthe, Alfr. Skar, E. Ahlsen, G. Ousland.

Gjester: Statsminister Einar Gerhardsen. Statsråd Ulrik Olsen. Trygve Bratteli. Anders Mørk. A. Zachariassen.

Vedtakelse av dagsorden.

Følgende dagsorden ble foreslått:

1. Vedtakelse av forretningsorden.
2. Den faglige situasjon.
3. Godkjenning av Det norske Postmannslag innmeldelse i A.F.L. gjennom *Postfolkenes Fellesforbund*.
4. Norsk Skog- og Landarbeiderforbunds kontingentforhold til Landsorganisasjonen.

Thv. Karlsen, Tjenestemannslaget, foreslo at det opprinnelige punkt 5 på den foreslåtte dagsorden «organisasjonsforhol-

dene for de militære bedrifter og etablissementer» skulle oversendes sekretariatet og at sekretariatet skulle avgjøre det spørsmålet.

Dette ble vedtatt mot 5 stemmer, og derved var dagsordenen vedtatt.

Forretningsorden vedtas.

Følgende forretningsorden ble vedtatt:

1. Møtets forhandlinger er ikke offentlige. Meddelelser til pressen skjer kun ved LO's Presse- og Informasjonskontor.
2. Ingen har rett til å få ordet mer enn 2 ganger i samme sak. Unntatt fra innledningsforedraget begrenses taletiden til 10 minutter første og 5 minutter annen gang. Til forretningsordenen gis ordet bare 1 gang og høyst et minutt for hver sak. For øvrig kan det stilles forslag til ytterligere tidsbegrensning og strek med de inntegnede talere.
3. Forslag innleveres skriftlig og undertegnet med vedkommendes navn. Intet nytt forslag kan tas opp etter at det er besluttet satt strek med de inntegnede talere. Forslag som ingen forbindelse har med de på dagsordenen oppsatte saker, kan ikke behandles.
4. Alle vedtak skjer med alminnelig flertall. I tvilstilfelle eller når 10 representanter forlanger det, foregår avstemningen ved navneopprop.
5. I protokollen innføres bare forslagene og avstemningene samt de fattede beslutninger. Protokollen oppleses ved hvert møtes begynnelse og for siste møte ved dets avslutning.

Arbeidstiden settes fra kl. 9.30—13.00 og fra kl. 15.00—18.30.

DAGSORDENENS PKT 1

Den faglige situasjon.

Konrad Nordahl: På representantskapsmøtet i mai redegjorde jeg for den faglige situasjon inntil da — fra lønnsoppgjøret i oktober i fjor. Jeg finner det derfor ikke nødvendig å gjenta noe av det nå. Det var imidlertid et spørsmål som jeg nevnte i mitt innledningsforedrag den gang og som jeg vil komme tilbake til her, nemlig spørsmålet om en ny stabiliseringslinje. Jeg understreket sterkt at vi ikke var interessert i en

slik utvikling som førte til stadig stigende priser og at lønnene kom etterpå, slik at vi ikke kunne oppnå full kompensasjon for prisstigningen. Jeg sa i mai at perioden fra 1945 til 1950 hadde vært stabil og at reallønnen hadde steget ganske betraktelig. Vi har derfor interessert i å få en ny stabiliseringslinje. Denne saken ble også tatt opp av Regjeringen i et brev fra Statsministeren av 9. mai til Det Økonomiske Samordningsråd. Der henstiller Statsministeren til Rådet om å uttale seg om mulighetene for opprettelse av en ny stabiliseringslinje. Samtidig ble det bedt om at en tok opp spørsmålet om visse stønadsordninger for å komme dem til hjelp som hadde det verst under en stadig prisstigningsperiode.

Samordningsrådet kom sammen i juli måned for å diskutere dette spørsmålet. Når det gjaldt spørsmålet om stabiliseringslinjen, kom Samordningsrådet til det resultat at det var umulig på det daværende tidspunkt å uttale seg om hvorvidt man kunne finne fram til en slik linje. Det var så mange usikre faktorer om prisutviklingen ute i verden at det ikke var mulig å kunne si noe bestemt.

Når det gjaldt spørsmålet om stønadsordninger, kom Samordningsrådet til det resultat at en slik ordning burde bygges på familier med barn. Det var drøftet forskjellige stønadsordninger. Det ble drøftet spørsmålet om en rabattordning slik at man skulle gi rabatter på enkelte eller på bestemte varesorter til familier med barn. Man kom til det resultat at det ville være en for tungvint ordning, og Samordningsrådet samlet seg da om en kontant stønadsordning som man skulle kunne bygge på barnetrygdregisteret, men slik at det kom til å omfatte alle barn. Nå får en som kjent bare barnetrygd for 2. barn.

Samordningsrådet vedtok dette enstemmig, men med sterke reservasjoner. Representantene for Industriforbundet, Arbeidsgiverforeningen, Håndverksforbundet, Handelsstanden, bankene og skipsrederne tok sterke reservasjoner, spesielt når det gjaldt finansieringsmåten av en slik utvidet trygd. Forutsetningen i Samordningsrådet var at en måtte finansiere dette ved å øke eksportavgiftene ytterligere utover de en hadde i juli måned i år. Dette tok ovennevnte representanter avstand fra Landsorganisasjonens representanter ga sin tilslutning til dette generelt sett, men vi sa at hvis dette skulle gjennomføres som en del av et lønnsoppgjør, kunne vi ikke akseptere en ordning som bare tilgodeså noen av lønnstakerne. Forutsetningen var

nemlig at det skulle regnes ut hvor mange poeng en slik stønadsordning ville utgjøre på indekstallet, og så skulle man trekke fra de poengene når man gjorde opp det indeksoppgjøret vi nå er kommet til. Spesielt sa vi at vi ikke kunne akseptere denne ordningen hvis den bare skulle gjelde for de som hadde barn under 16 år.

Etter at vi var ferdig med møtene i Det Økonomiske Samordningsråd, var Arbeidsgiverforeningen og Landsorganisasjonen innkalt til en konferanse hos Statsministeren. I det møtet uttalte både Arbeidsgiverforeningens representanter og representanter for Landsorganisasjonen at man så helst at en slik ordning som her var skissert, ble utsatt og at man i tilfelle kunne ta den opp igjen når en var kommet så langt at vi skulle begynne forhandlinger om nye indeksreguleringer. Dette var Statsministeren enig i, og derved var den saken utsatt foreløpig.

En offentlig komité hvor Landsorganisasjonen er representert, har utredet spørsmålet om familielønn. Saken var nevnt under revisjonen i fjor. Det var Arbeidsgiverforeningen som reiste spørshålet. De sa at i stedet for å gi kompensasjon for den prisstigning som hadde funnet sted, skulle de være villig til å innbetale et beløp i en familiekasse, og fra denne kasse skulle det så utdeles kontantbidrag etter familiens størrelse. Det var Arbeidsgiverforeningens standpunkt i fjor. Vi sa at vi ikke kunne gå med på en slik ordning, da vi regnet med at det ville skape mange vansker på arbeidsplassen. Komitéen er nå kommet til det resultat at de ikke kan tilrå at man innfører prinsippet om familielønn hvis det skal gå inn som en del av lønningene. Komitéen sier at hvis det skal gis noen stønad til familier, må det skje over samfunnsapparatet og ikke over lønningsapparatet.

Jeg tror at vi med den innstillingen som foreligger — og her er også Arbeidsgiverforeningens representanter kommet til det samme resultat som oss —, gjør oss ferdig med dette spørsmål. Jeg finner det derfor ikke nødvendig å komme nærmere inn på den saken og de konsekvenser det ville føre til om vi i selve tariffavtalene skulle innføre et system med familielønn.

Den 13. oktober forelå indekstallet pr. 15. september. Det viste en stigning fra 115 til 125.8 poeng. Etter dette kunne vi kreve opp til 28 øre pr. time i lønnstillegg. Vi hadde vært i kontakt med Arbeidsgiverforeningen allerede før dette resultatet

forelå, og vi hadde avtalt forhandlingsmøtet til fredag den 19. oktober.

Omtrent samtidig med at indeksen forelå fikk vi også redegjørelsen fra Penge- og Finansrådet. Den har vært delvis offentliggjort. Rådets medlemmer er jo lærde menn, hver for seg dyktige, og de har mange betingelser for å kunne uttale seg om økonomiske forhold. Men jeg sitter igjen med det inntrykk at det selv blant lærde menn, når de skal behandle så ømfintlige spørsmål som dette er, ofte kommer ut på sviktende grunn. Det er naturligvis ikke så lettt. Den sosialøkonomiske vitenskap er enda ikke blitt så eksakt som navigasjonen. Hvis det var tilfelle, ville det være lett for vitenskapsmennene å kunne bestemme utviklingen i det økonomiske liv. Det gjør seg gjeldende flere synspunkter, og det er selvsagt til stede store betenkeligheter. Man må tillegge det den vekt en vil. Jeg har lest det med interesse, og det er mye godt stoff i det, men i den stilling vi er, kan vi ikke føle oss bundet av de synspunkter som der hevdes.

Hvis vi i fagorganisasjonen — fra den gang fagorganisasjonen begynte sin virksomhet og fram til i dag — hver gang skulle legge fram våre krav for vise menn, ville vi nesten alltid ha fått uttalelser om at det var ikke store muligheter til stede. Så langt jeg kan huske tilbake, har størstedelen av sosialøkonomene advart mot ethvert skritt som kunne hjelpe den arbeidende befolkning og den økonomisk dårlig stilte del av befolkningen.

Det er forskjellige synspunkter en kunne ha lyst å komme inn på. Vi kan ta en mann som Sunnanaa. Han går sterkt inn for at man skal gjennomføre familielønnen, og han vil at den skal gjennomføres i tariffavtalene. Han sier at hvis man ikke kan gjennomføre den gjennom tariffavtalene, skal det vedtas en lov om det. Jeg lurer på om min gode venn Sunnanaa ville gjennomføre det prinsippet på videre basis. Han er jo selv en fiskernes talsmann, og jeg tror at både han og fiskerne ville reagere hvis vi skulle fastsette fiskeprisene her i landet for den enkelte fisker etter det antall barn han hadde. Jeg tror han ville si at det går ikke an. Dette kan man også føre videre på mange andre økonomiske forhold. Mer vil jeg ikke si om dette.

Tilbake til selve situasjonen. Vi diskuterte denne i sekretariatet før vi gikk til forhandlinger den 19. oktober. Det forelå da en rekke vedtak fra fagforeningene og fagforbundsstyrer og

distriktsmøter, fellesmøter o.s.v. om den økonomiske situasjon. Jeg vil si at disse mange vedtak ikke er likelydende. Vi er vant til det i sekretariatet at vi får inn likelydende resolusjoner som har ett fabrikkasjonssenter. Den slags resolusjoner tar vi ikke høytidelig. Men vi må selvsagt ta de resolusjoner høytidelig som er begrunnet med en oppriktig velje til å finne fram til ordninger i den nåværende situasjon. Vi må studere disse resolusjonene, og vi må se om det ikke er noe i dem som vi kan bruke. De fleste uttalelser som er kommet til oss går ut på at det må kreves full kompensasjon for prisstigningen. Men vi har også fått en rekke uttalelser som ikke er så ivrige etter full kompensasjon. De sier at det som spiller en større rolle for oss i øyeblikket og i framtiden er å kunne skape et stabilt prisnivå, slik at vi unngår kappløpet mellom priser og lønninger. Hvis prisene går opp, kommer lønningene etter, så går prisene opp igjen, o. s. v. I alle disse tilfeller vil lønningene ligge etter prisene. Det er endog de som uttaler at hvis vi kunne skape et stabilt prisnivå, skulle de være villig til å gi avkall på det meste av kompensasjonen.

Men så har vi de som sier at vi skal ha full lønnskompensasjon, og vi skal ikke ha mere prisstigning. Dessverre anviser disse resolusjonene ikke noen brukbare metoder på hvordan dette skal kunne gjennomføres. Etter den oversikten vi har i øyeblikket vil enhver lønnsøkning som det kan bli tale om, få innflytelse på prisnivået. Vi kan ikke unngå det selv hvor gjerne vi vil. Både 17 og 18-øres tillegget har til en viss grad fått innflytelse på prisnivået. Vi regner med at 18-øres tillegget slo ut i prisene med ett poeng, og det bøndene fikk i den forbindelse utgjorde et halvt poeng. Hvor mye 17-øres tillegget har virket inn, tør jeg ikke si, men det er klart at for hvert lønnstillegg som gis, blir det vanskeligere og vanskeligere for en rekke bedrifter å kunne holde seg innenfor rammen av det fortjenestenivå som de mener må være til stede. Jeg vil si at hvis marginen har vært så stor at bedriftene har kunne dekke både 17- og 18-øres tillegget og eventuelt et nytt tillegg, uten å gå til prisforhøyelse, har de hatt en alt for stor fortjenestemargin. Jeg vil ikke legge skjul på at det naturligvis er en rekke bedrifter som kan betale full kompensasjon og mere til uten at de behøver å belaste det på prisene. Jeg tenker på treforedlingsindustrien, på skipsfarten og på hvalfangsten. Men ved siden av disse store konjunkturbetonte, økonomiske virk-

somheter som i øyeblikket tjener grove penger, vet vi at vi har en rekke industrier og en rekke tiltak som nesten ikke har klart seg hvis de ikke har fått innregulert lønnstilleggene i prisene. Jeg skal komme tilbake til dette senere, men jeg vil med en gang si at vi må se bort fra at vi kan få et lønnstillegg som ikke får innvirkninger på prisene.

Dette har vi altså diskutert i sekretariatet. Men så meldte det seg et annet spørsmål, nemlig om vi skal regne med stigningen som følge av omsetningsavgiften. Det har vært mye diskusjon omkring denne saken. Vi har lest Finanskomitéens behandling, vi har lest diskusjonen i Stortinget og hva det har vært anført i pressen om dette spørsmål.

Omsetningsavgiften fikk vi før krigen, i 1936—37. Den gang var det 1 prosent, og den gikk inn på indeksen og kom derved med i indeksreguleringen så langt vi hadde den ordningen da. Omsetningsavgiften ble senere forhøyet til 10 prosent, og den var fortsatt med i indeksberegningen. Etter krigen ble omsetningsavgiften satt ned til mellom 6 og 7 prosent for på den måte å få prisindekstallet under den røde streken på en bestemt dato. På den måten unngikk man et indekstillegg — vi hadde nemlig helautomatisk indeksregulering den gang. Senere er omsetningsavgiften økt igjen, og spørsmålet er da om den nå skal regnes med eller ikke.

Dette er mye av et prinsippspørsmål for oss. Som fagorganisasjon kan vi nemlig ikke bare se på den øyeblikkelige situasjon. Vi skal leve videre, kanskje under ulike politiske forhold såfremt de er demokratiske. Da er det naturligvis farlig å uttale seg i prinsippet for at en slik forbruksskatt som denne — en skatt som alltid har gått inn på indeksen — skal holdes utenfor. Jeg er klar over situasjonen. Jeg er klar over at når omsetningsavgiften ble forhøyet var det fordi statens finanser måtte forbedres, spesielt med henblikk på den beredskapspolitikk vi er nødt til å føre. Det er et felles offer som alle må ta — også lønnsinntakene.

Det er mye som taler for at omsetningsavgiftens innvirkning på prisstigningen denne gang kunne holdes utenfor, men skal vi se dette på lengre sikt, så kan man si til oss: Klarer dere dette, så klarer dere også det. Da kan det samme skje med andre forbruksskatter. Fra økonomene og i avisene har det vært snakk om at man også skulle holde alle indirekte skatter utenfor pris-

indeksen. Man skulle lage en såkalt rensset indeks. Hvis man skal følge denne linjen videre, ville vi komme inn på et farlig spor. Ikke fordi jeg tror vår nåværende regjering har noen planer i den retning, men sier man A, kan man også bli nødt til å si B.

Vi kunne under ingen omstendighet gå til Arbeidsgiverforeningen og si at vi krever kompensasjon for den prisstigning som har funnet sted siden 15. mars i år, men vi er villig til å ta vekk det prisene har steget på grunn av stigningen i omsetningsavgiften. Sekretariatet besluttet derfor at vi skulle kreve full kompensasjon for prisstigningen. Det var også vårt krav da vi kom til forhandlingsmøtet den 19. oktober.

Vi dørftet også i sekretariatet spørsmålet om på hvilken måte dyrtidstillegget skal gis. Den saken var jo oppe til behandling på representantskapsmøtet i fjor høst. Det var spørsmål om et differensiert tillegg eller et samlet dyrtidstillegg. Vi ble den gang, mot 20 stemmer, så vidt jeg husker, enig om å kreve et samlet dyrtidstillegg, likt for alle og ikke et differensiert tillegg. Det ble også sekretariatet enig om denne gang. Vi kunne ikke gjøre noen endring i det. Vi er også bundet av den avtalen som foreligger med Arbeidsgiverforeningen. Men ved siden av dette med et differensiert dyrtidstillegg, var sekretariatet inne på spørsmålet om vi denne gang — hvis vi for øvrig ble enig med arbeidsgivernet — i stedet for å øke dyrtidstillegget, skulle legge indekstillegget på timelønnen, ukelønnen, månedslønnen, individuelle lønninger — og at akkordene reguleres i samsvar med dette. Når vi gikk inn for denne linje, var det for at dyrtidstillegget nå etter hvert blir så stort at vi risikerer at det blir større enn selve den tariffmessige lønnsats.

Dette vil være en uheldig utvikling. Sekretariatet var enig om dette, men det spørsmålet er imidlertid avhengig av at Arbeidsgiverforeningen går med på det. I henhold til den avtale vi har, skal et eventuelt indekstillegg legges på dyrtidstillegget. Men hvis Arbeidsgiverforeningen aksepterte vårt synspunkt, ville antakelig den ordningen jeg har nevnt være den beste.

Jeg kan si så mye at Arbeidsgiverforeningen nå er klar over at de må gå med på spørsmålet om innregulering, og det vil da bli aktuelt ved tariffrevisjonene senere. Det skal jeg komme tilbake til.

Vi hadde altså vårt forhandlingsmøte den 19. oktober, og der la vi fram vårt krav. Arbeidsgiverforeningens folk sa at de

ikke kunne akseptere det, og hvis vi skulle komme til noen ordning, måtte vi komme med et annet krav, sa de. Vi spurte dem hva de ville by, og de svarte da med å fortelle om lønnsutviklingen. Det er riktig — så langt vi kan kontrollere det — at det i løpet av det siste året har funnet sted en sterk lønnsglidning. Med lønnsglidning mener man den forhøyelse av fortjenestenivået som foregår i en tariffperiode. Og den var ganske sterk. Det er grupper som har hatt lønnsglidninger opp til 26 — 30 øre timen, men så er det grupper som nesten ingen lønnsglidning har hatt. Ser vi på industrifagene — i alle fall de hvor det drives akkordarbeid — så har det funnet sted en sterk lønnsglidning. Arbeidsgiverne hevdet at denne lønnsglidningen totalt sett utgjorde 13 øre i gjennomsnitt pr. time. Arbeidsgiverne hevdet så at omsetningsavgiftens innvirkning på indeksen skulle trekkes fra, og det utgjør 9 eller 10 øre. Arbeidsgiverforeningen sa at den utgjør 9.3 øre, avrundet nedover til 9 øre. Arbeidsgiverne ville altså at disse 10 ørene skulle trekkes fra, og dessuten skal man trekke fra lønnsglidningen.

Vi svarte til dette at et slikt regnestykke kan vi ikke akseptere. Vi gjorde oppmerksom på at vi denne gangen — når vi har disse store oppgjørene — ikke bare reviderer lønningene for de som er medlemmer av Norsk Arbeidsgiverforening, men vi reviderer for andre større grupper med mange hundre tusen lønnstakere, og blant en rekke av disse lønnsgrupper, finnes det ikke lønnsglidninger. Hvis vi tar staten eller kommunenes arbeidere og funksjonærer, så har det ikke vært noen lønnsglidning der. Det var en arbeidsgiver som i går gjorde meg oppmerksom på at det også der hadde funnet sted lønnsglidninger. Der gjør man det nemlig på den måten at man ikke gir en mann lønnstillegg, men de lar ham rykke opp en lønnsklasse. Det ble sagt at de fleste assisteningehjører i statens tjeneste er nå blitt avdelingsingeniører, og nå holder vi på å få overflod på overingeniører. Men denne lønnsglidning er bare begrenset til noen grupper. Det store flertall av statsfunksjonærer og kommunale funksjonærer og arbeidere har ikke hatt noen lønnsglidning. De står på den regulativmessige sats, pluss de tillegg de har rett til. Dette gjelder også delvis for funksjonærer i det private arbeidsliv. Det vil si at det i første rekke gjelder funksjonærene i det private næringsliv som er medlemmer av Landsorganisasjonen, mens det ikke i samme grad gjelder for de funksjonærer som ikke er medlemmer hos oss.

Vi er inne i en utvikling hvor arbeidsgiverne på grunn av stor fortjeneste og på grunn av forskjellige manipulasjoner, har lønnsvevne til å betale funksjonærer for å holde dem utenfor forbund som står tilsluttet Landsorganisasjonen. Hvis vi hadde anledning til å se nærmere etter kontorpersonalet i de industrielle bedriftene, ville vi lett kunne konstatere at det er en stor del av dem som betales langt over tariffavtalen som vi har i Handels- og Kontor. I slike tilfeller er det altså ikke noen betalingsvansker. Mens man i gamle dager sa opp en mann som organiserte seg, så kjøper man folk i dag fra å organisere seg. Jeg nevner dette fordi det skaper visse vansker for oss. Dette gjelder spesielt det private næringsliv, men det gjelder også til en viss grad produksjonstiltak som eies av staten. Man kan foreta undersøkelser på de store bedriftene — de store produksjonstilak — hvor man ikke har statslønnte folk, men følger det private næringslivs normer. Hvor mange av disse er medlemmer av Landsorganisasjonen? Spesielt gjelder dette merkantile funksjonærer. Hvis man så undersøker deres lønnsforhold, vil en se at det ligger langt over det vil ellers opererer med i våre tariffavtaler.

Arbeidsgiverne sa altså nei til det kravet vi la fram. Dessuten var de inne på to ting til som de måtte ha klarhet i før de kunne gi noe svar til oss. Det var spørsmålet om en stønadsordning. Arbeidsgiverne hadde regnet ut at hvis de kunne trekke fra en vesentlig del av lønnsglidningen og hvis de ved siden av dette kunne få en stønadsordning fra statens side, ville et lønnstillegg på seks øre kunne klare seg. De kunne ikke, sa de på det første møtet, anbefale overfor sitt sentralstyre et så stort lønnstillegg som ti øre pr. time.

Vi svarte til dette at hvis de ønsket denne saken klarlagt, så fikk de henvende seg til statsmaktene. De spurte om vi ville være med på en felles henvendelse. Til det svarte vi at det hos oss er sterkt delte meninger om en skal blande en stønadsordning inn i dette oppgjøret. Men hvis saken blir satt slik på spissen at det blir nødvendig å akseptere dette for å få i stand en ordning, så er vi villig til å se på saken, diskutere den og gjøre det beste ut av den. Vi avviste den altså ikke. Vi sa imidlertid at en henvendelse, hvor vi er medundertegner, kunne få den offentlige oppinion til å tro at vi var sterkt interessert i å få en slik ordning. Vi sa at vi finner det rimelig at Arbeidsgiverforeningen gjør en slik henvendelse til Regjeringen, men vi

vil ikke være medundertegnere. Vi var innforstått med at forhandlingene måtte utsettes inntil det forelå et svar fra Regjeringen.

Det andre spørsmålet Arbeidsgiverforeningen sa de måtte ha klarlagt var spørsmålet om bedriftene kunne få lov til å innkalkulere en forhøyelse av lønningene i prisene. De sa at de under ingen omstendighet kunne gå i gang med forhandlinger med Landsorganisasjonen uten at dette var klarlagt fra statsmaktens side. De fortalte oss at de hadde sendt et brev til statsmaktene hvor de ba om å få dette presisert. De ville ha det på den måten at ethvert lønnstillegg som ble gitt, skulle bedriftene automatisk kunne ta igjen ved å forhøye prisene. Hvis det da skulle vise seg at det var bedrifter som ikke hadde behov for en prisforhøyelse, skulle så Prisdirektoratet sørge for at prisene ble redusert igjen. Dette var hovedsynspunktet for arbeidsgiverne denne gang, og før de fikk dette klarlagt, ville de ikke kunne forhandle mer med oss. Forhandlingene ble derfor utsatt fra forrige fredag og til i går.

Nå foreligger det svar fra Regjeringen, når det gjelder spørsmålet om en stønadsordning — det har alt vært offentliggjort, så det skulle ikke være nødvendig for meg å komme nærmere inn på det. Da vi i går møtte til forhandlinger med Arbeidsgiverforeningen, forelå det ennå ikke noe svar fra statsmaktens side om prisforhøyelsene. Arbeidsgiverne ville derfor ha forhandlingene utsatt for å få saken nærmere undersøkt. Vi svarte at vi naturligvis kan utsette forhandlingene noen timer, men vi kan ikke utsette dem flere dager, da vi begynner vårt representantskapsmøte i morgen, og på det møtet må vi avgjøre hva der videre skal gjøres. Det førte til at møtet først ble utsatt til kl. 13 i går. Representanter for Arbeidsgiverforeningen hadde møte med statsmaktene, og vi møttes igjen kl. 17 i går kveld. Da forelå enda ikke det skriftlige svaret fra statsmaktene, men det kom litt før kl. 18. Det skrivet går ut på at den kgl. resolusjon som ble vedtatt i fjor høst og som nærmest var et kategorisk forbud mot prisøkninger som følge av 18-øres tillegget, skal oppheves. Vi har to kategorier av prisregulerende bestemmelser, nemlig den del som fastsetter direkte maksimalpriser på varene fra Prisdirektoratet, og vi har de hvor det er overlatt til bedriftene selv å kalkulere prisene til det en kaller rimelige priser og med rett for Prisdirektoratet til enhver tid å føre kontroll med prisene. Det vil ta for lang tid å referere utkastet til

ny kgl. resolusjon, men det går ut på at når det gjelder første delen — der hvor det er maksimalpriser — kan staten på forhånd ikke gi noe tilsagn om at man skal få anledning til å legge på disse prisene uten at Prisdirektoratet gir sin tilslutning til det. Men man erklærer seg villig til å forenkle apparatet slik at dette skal gå hurtigere enn det vanligvis gjør når man søker om prisforhøyelser. Når det gjelder den andre gruppen, overlates det til bedriftene å kunne innkalkulere lønnsstigningen, men bare slik at man har vanlige avanser, og det skal være rett for Prisdirektoratet til å kunne gripe inn hvis man mener det er lagt på for mye i prisene.

Dette var altså en delvis imøtekommelse av Arbeidsgiverforeningens krav, men det var på langt nær full imøtekommelse. Nå svarte imidlertid Arbeidsgiverforeningen at på grunn av det svaret som forelå fra statsmaktene, var de villig til å begynne forhandlingene. Da var klokken nesten 19.

Forhandlingene tok ikke så lang tid. Det ble straks klart at Arbeidsgiverforeningen under ingen omstendigheter ville gå noe videre. De ville for det første — som jeg har nevnt før — holde stigningen som følge av omsetningsavgiften utenfor. Men de ville heller ikke akseptere det beløp som kom ut når omsetningsavgiften var trukket fra. Vi forela ikke noe tilbud for dem, men vi ville ha et tilbud fra dem. Og da ble det sagt — det var direktør Østberg, som sa det til meg — at vi under ingen omstendighet kan akseptere et lønnstillegg på f. eks. 18 øre timen. Da svarte vi at det ikke hadde noen hensikt å diskutere saken videre. Dermed ble forhandlingen avbrutt klokken 20. Det er klart at vi ikke kommer noen vei med nye forhandlinger med Norsk Arbeidsgiverforening.

Nå er det da spørsmål om hva det videre skal gjøres. Sekretariatet mener at det under slike omstendigheter ikke er annet å gjøre enn å si opp alle tariffavtaler. Og hvis vi da kommer til mekling, blir det ikke noe resultat. Arbeidsgiverforeningens fungerende leder, Østberg, sa at ved mekling møter jeg alene, eller kanskje med en mann eller to.

Men så kommer neste spørsmål: Vi kan nemlig i henhold til lønnsnemndsloven ikke forelegge denne saken for lønnsnemnd. Det foreligger nemlig bare et krav som er kompensasjon for den prisstigningen som har funnet sted. Det er vi som har rett til å stille det kravet. Arbeidsgiverforeningen kan ikke stille noe krav. Vi kan ikke som under alminnelige lønnsnemndsbehand-

linger eller meklinger sende saken tilbake til sekretariatet og derfra til lønnsnemnd. Sekretariatet har godkjent dette kravet, og dermed er behandling ved lønnsnemnd utelukket.

Det foreligger da tre alternativer. Det første alternativ er at det ikke blir gjort noe fra statsmaktenes side, at arbeidsgiverne ikke går med på våre krav under meklings og at det derfor blir arbeidsstans i begynnelsen av desember. Det annet alternativ er at partene kan bli enige om en frivillig voldgift — frivillig lønnsnemnd. Det er ikke aktuelt, for så sendt som i går kveld sa arbeidsgiverne til meg at Arbeidsgiverforeningen ikke går med på frivillig lønnsnemnd. De har tatt det standpunkt — sentralstyret i Arbeidsgiverforeningen — at hvis de skal gå med på noe, skal de bli dømt til det, og det skal ikke være en frivillig dom.

Det foreligger da et tredje alternativ, nemlig en midlertidig lov som løser denne aktuelle krise. Så vidt jeg forstår kan man ikke lage en kgl. resolusjon så lenge Stortinget er samlet, og derfor må dette skje gjennom en lov.

I grunnen foreligger det altså bare to alternativer: enten åpen arbeidsstans fra om lag 6. desember eller en provisorisk lov som påbyr at saken skal gå til lønnsnemnd. Jeg vet ikke hva statmakten vil gjøre i denne saken, men på den annen side kan jeg anta at statmakten ikke kan sitte rolig og se på at flere hundre tusen arbeidere og funksjonærer kommer ut i konflikt på dette spørsmålet. Derfor anser jeg — dette uttaler jeg for min egen regning — at det er mest sannsynlig at denne saken kommer til å bli avgjort av en nemnd, på grunnlag av en provisorisk lov. Tar jeg feil — vel, så får jeg ta dette i meg igjen. Men frivillig kan vi ikke få noen lønnsnemnd, og vi kan heller ikke bruke den lønnsnemndsloven vi har.

Sekretariatet har behandlet situasjonen i dag, og følgende innstilling foreligger fra sekretariatet:

«Den prisutvikling som har foregått siden april 1950 har vært meget ugunstig for lønnstakerne. I tidsrommet 15. september 1950 til 15. september 1951 har det vært gitt lønnstillegg med tilsammen 35 øre pr. time. Men prisstigningen har i samme periode gått langt raskere. Stigningen har mange årsaker, bl. a. økingen i importprisene, omleggingen av subsidiene og forhøyelsen av omsetningsavgiften. Denne ugunstige, økonomiske utvikling har slukt alle lønnstillegg, og stillingen for lønnstakerne er derfor blitt forverret i tida siden begynnelsen av april 1950.

Det er nødvendig å stanse denne utvikling, og så langt råd er må lønnstakernes kjøpekraft gjenreises.

Spørsmålet om å innføre familielønn i en eller annen form har vært sterkt fremme i den offentlige diskusjon i den senere tid. Representantskapet slutter seg her til den innstilling som foreligger fra den komité Regjeringen har nedsatt til utredning bl. a. av dette spørsmål.

Representantskapet slutter seg også til den uttalelse som ble gitt av sekretariatet og fagorganisasjonens representanter i Samordningsrådet den 6. juli d. å. i spørsmålet om en rabattordning for familieforsørgere.

Stigningen i levekostnadsindeksen fra 15. mars til 15. september var ca. 11 poeng. Under henvisning til det stilte Landsorganisasjonen krav overfor Norsk Arbeidsgiverforening om oppregulering av lønningene i samsvar med bestemmelsene i lønnsavtalen av 14. november 1950.

Ved de forhandlinger som er ført med Norsk Arbeidsgiverforening, har det vist seg at partene står så langt fra hverandre at det ikke er grunnlag for noe forslag til løsning av tvisten. Forhandlingene er derfor avsluttet.

Idet representantskapet tar dette til etterretning, henstilles det til forbundene å si opp de gjeldende tariffavtaler og å foreta plassoppsigelser for å få gjennomført en regulering av lønningene. Disse oppsigelser må være foretatt innen 6. november.»

Jeg vil knytte et par rent tekniske ting til dette. Det er ingen ting i verden for at Landsorganisasjonen sender en oppsigelse kollektivt til Norsk Arbeidsgiverforening og sier opp tariffavtalen, men det er bare en halv foranstaltning. Ved siden av tariffoppsigelse må det foretas plassoppsigelser, og det bør helst gjøres samtidig med tariffoppsigelsene. Plassoppsigelsen må foretas av de enkelte forbund, og man må følge de regler som gjelder i henhold til arbeidstvistloven. Det vil si at forbundene må si opp hver enkelt tariffavtale og angi det omtrentlige antall organiserte og uorganiserte arbeidere og funksjonærer. Det kan ikke Landsorganisasjonen gjøre. Jeg går ut fra at forbundene har sine tariffkartoteker i orden, slik at de lett kan ekspedere denne saken innen fristen, som er 6. november, — og oppsigelsesfristen er en måned. Arbeidsstans kan da inntre 6. desember, hvis det ikke i mellomtiden er kommet til noe som

gjør en arbeidsstans umulig. Jeg bare gjør forbundene oppmerksom på disse tekniske ting.

Så var det siste avsnitt i innstillingen, som jeg vil si noen ord om. Vi har snakket en del med Arbeidsgiverforeningen om den saken. Det gjelder tariffavtalenes oppsigelser neste år. Praktisk talt samtlige forbund kan ha tariffrevisjon neste år, og spørsmålet er da hvilken taktisk linje vi skal legge opp. Vi har i alle fall i nokså stor grad — i tiden etter krigen — fulgt de såkalte generelle ordninger. Det vil si at man har kunnet revidere de enkelte parter av en tariffavtale, men når det gjaldt den generelle ordning, er det som oftest i en eller annen form blitt et felles oppgjør. Det var det i 1945, 1946 og i 1948, da vi fikk dette ti-øres tillegget for de som ikke hadde akkord. I 1949 ble tillegget utvidet.

Vi er kommet til det resultat at den linjen vi der har ført stort sett har vært riktig, men spørsmålet er om det nå er hensiktsmessig å føre denne linjen videre. Det er mange ting som kan være riktig til en viss grad, men hvis en ser at man kan finne fram til andre metoder som kan passe bedre til øyeblikkets situasjon, så må det gjøres. I sekretariatet er vi av den oppfatning at det ville være riktig av tariffmessige grunner; men også av hensyn til de interesser som knytter seg til de store oppgjør for organisasjoner utenfor Landsorganisasjonen, kan det være bra å slå inn på en litt annen linje.

Vi kan først nevne det rent tariffmessige. Jeg tror man må vurdere tariffavtaler ut fra forholdet innen hver enkelt næringsgren. Spesielt får dette betydning når man snakker om den lille forskjellen i lønningene mellom faglært og ufaglært arbeidskraft. Vi har forresten arbeidet ut en statistikk om dette spørsmålet, en ting vi skal bruke hvis vi kommer til lønnsnemnd. Da skal vi dokumentere at det er større forskjell på lønningene til faglært og ufaglært arbeidskraft enn mange påstår det er i dag. Men det er en sak for seg. Det kan variere innen de enkelte grupper, fag og industrier. Og for så vidt det er noe i dette, ville det være riktig ved en tariffrevisjon å regulere lønnsnivået på en slik måte at det kan bli en så stor forskjell at det kan stimulere og øke tilgangen av faglært arbeidskraft. Dette er et meget viktig spørsmål som ikke kan vurderes hvis vi sitter på toppen og forhandler generelt.

Det er også mange andre ting som gjør at jeg tror det ville være riktig om vi begynner å forhandle for hvert enkelt tariffområde.

Men så er det den annen side av saken — en side som i grunnen har ergret meg mye. Det er at hvis vi slutter et oppgjør, så kommer hele det norske folk og sier at nå skal vi ha akkurat det samme. Med hele det norske folk tenker jeg ikke bare på lønnstakere, men også andre som kommer og sier at de skal ha beregnet sine priser på grunnlag av et generelt oppgjør som vi har hatt.

I alt har vi mellom 180 og 190 tusen arbeidere som har arbeid i bedrifter tilsluttet Arbeidsgiverforeningen. Når vi fører forhandlingene her, forhandler vi bare for dem. Men reelt kommer det mange hundre tusen lønnstakere og sier at de skal ha akkurat det samme. Det skaper store problemer. Ved siden av lønnstakerne kommer bøndene og fiskerne og andre grupper. De sier at også de skal ha andel i dette. Bøndene har jo fått sine avtaler. Jeg antyder en gang i sekretariatet at hvis vi kunne få knyttet liknende avtaler til skogeiernes priser, kunne vi i den nåværende situasjon ha stor fordel av det.

Det ville være bra om vi kunne komme ut av dette. Enkelte forbund kan forhandle seg fram uten at det lages et generelt oppgjør som får så store konsekvenser som de vi har hatt i de siste årene. Hvorvidt dette vil lykkes, er en sak for seg. Det kan jeg ikke si noe om.

Ved neste tariffrevisjon må vi føre et hurtigere tempo enn vi har gjort de senere år. Det går ikke an at januarfag eller aprilfag får sine forhold avgjort ved lønnsnemnd i juli eller august. Kunne vi gjennomføre den ordning at vi foretar plassoppsigelser samtidig som vi foretar tariffoppsigelser, ville det inntre automatisk arbeidsstans den dagen tariffen utløper — hvis det ikke er gjort noe i mellomtiden. Dette har vi også diskutert med arbeidsgiverne. De var villig til at vi allerede i januar skulle begynne forhandlingene om aprilfagene, slik at aprilfagene var gjennomdiskutert, og i tilfelle lønnsnemndsbehandling, så skulle den da være ferdig innen 31. mars. Derved ville en tariffavtale automatisk tre i kraft fra den dagen den gamle tariffavtalen utløper. Hvorvidt arbeidsgiverne står ved dette, vet jeg ikke, men vi kan fremtvinge saken noe ved å foreta plassoppsigelse. Dette stiller imidlertid det krav til forbundene at de i god tid har sine tariffkrav ferdige. I Sverige har

han i alle år før krigen praktisert den regel at den dagen de sa opp en tariffavtale, sendte de arbeidsgiverne forslag til ny tariffavtale. Derved fikk man tid på seg. Man kan si at av diplomatiske grunner kan man ikke gjøre dette her i landet. Det kunne føre til at arbeidsgiverne kunne komme med motkrav. Jeg tror ikke man skal være redde for det. Enten motkravene kommer fra arbeidsgiverne i det øyeblikk vi overleverer vår note, f. eks. den 1. februar for aprilfagene, eller de kommer en måned senere, spiller ingen rolle. Hvis dere ønsker hurtige oppgjør i forbundene, så beror det på dere selv. Dere må ha deres saker i orden, og dere bør helst ha deres tarifforslag ferdig den dagen dere sier opp tariffavtalen.

Det kan også diskuteres hvor lange tariffperioder man skal ha. Jeg har av mange grunner holdt på at vi skal ha to-årige tariffperioder. På den måten kan vi få litt fred og ro til å stelle med andre ting. Vi vet at fagorganisasjonen har mange slags oppgaver. Men hvis forholdene utvikler seg slik de har gjort i denne tid — at til tross for to-årige avtaler, så skal man opp til revisjon kanskje hvert halvår — er det en tvilsom utvikling. For så vidt kan det svenske systemet som har vært praktisert i årene etter krigen, være noe bedre. Danskene har helautomatiske indeksreguleringer, og der er saken enkel, men det tror jeg ikke vi kan gi oss inn på her i landet av mange grunner. Men vi kan forkorte tariffavtalen til f. eks. ett år og at vi sier at vi tar ettårige tariffer uten indeksregulering, og at vi tar den risiko det innebærer.

Men vi må få større elastisitet. Hvis det f. eks. er et forbund som vil slutte to-årig eller tre-årig avtale med reguleringsbestemmelser av en eller annen sort, så må de få lov til det, uten at dette skal gjøres generelt for alle sammen. Vi er her inne på desentraliseringens område. Vi har jo en sentralisert landsorganisasjon, og hvis vi unntar den tyske og den østerrikske landsorganisasjonen, er vår organisasjon den mest sentraliserte i Europa. Men at vi har den myndighet i våre vedtekter, betyr ikke det samme som at vi skal bruke den bestandig. Vi må også bruke sunn fornuft, og hvis fornuften sier oss at vi skal forsøke å få et mer desentralisert oppgjør neste gang, så må vi gjøre det. Vi har anledning til å rette på det, hvis det skulle bære galt av sted. Dette er sekretariatets standpunkt i denne sak. Jeg refererer nå den innstillingen fra sekretariatet som er delt ut til representantskapets medlemmer. Den lyder slik:

«Representantskapet har drøftet retningslinjene for tariffrevisjonen for kommende år. Representantskapet vil slå fast at de felles lønnsoppgjør som hittil er fulgt, har vært av betydning så vel for de enkelte grupper av lønnstakere som samfunnsmessig sett.

Gjennom den senere tids utvikling er det imidlertid oppstått skjevheter i inntektsnivået som bare kan rettes gjennom særskilte oppgjør for de enkelte tariffområder. Det bør derfor overlates til de enkelte forbund, i forståelse med sekretariatet, å vurdere om de vil si opp tariffavtalene, og slutte ett- eller flerårige tariffavtaler, med eller uten indeksreguleringsbestemmelser. Representantskapet vil imidlertid understreke betydningen av at de gjeldende dyrtidstillegg blir innregulert i grunnlønnen.»

Men dette sier ikke sekretariatet eller representantskapet om innstillingen blir vedtatt, at de enkelte forbund er forpliktet til å si opp tariffavtalene. Det kan jo tenkes at forholdene ligger slik an på enkelte tariffområder at vedkommende forbund etter nøye vurdering — kanskje etter samtaler med sine arbeidsgivergrupper, kommer til en underhåndsordning, slik at de ikke sier opp tariffavtalen. Det får stå til hvert enkelt forbund. Vi sier heller ikke noe om hvilke muligheter det er ved et tariffoppgjør til våren — om det går an å gjøre et framskritt. Jeg vil si det på den måten at når det gjelder generelle lønninger så er mulighetene til våren etter min mening ikke store. Jeg tror vi kommer til å leve under samme forhold som i dag, helt fram til våren. Det er visse ting som tyder på at den prisstigning vi har hatt, har nådd toppen, og selv om vi ikke konstaterer noe prisfall, så kan vi få en jevnere utvikling, slik at det ikke blir svingninger på 10—15 poeng i levekostnadsindeksen, men at det kanskje kommer til å dreie seg om stigning på mindre enn 5 poeng.

Fra fagorganisasjonens side kan vi naturligvis være medvirkende til å forsterke en prisstigning som nå holder på å avta. Men det skal vi ikke gjøre. Vi må se hva vi har fordel av på lang sikt. Derfor er det vi sier at vi overlater til de enkelte forbund å foreta de skritt som de mener er nødvendig ved neste tariffrevisjon. Det betyr ikke det samme som om vi sier til hvert forbund at nå kan dere gjøre som dere vil, for nå er det stor romslighet. Tvert imot. Når vi sier det på den måten, er det fordi at virkninger av revisjoner innenfor fagorganisasjonen

skal bli begrenset mest mulig til det ene området. Men vi kan ikke begrense det helt, men mest mulig. Ellers tror jeg som sagt at det ikke er store muligheter til framstøt av betydning under vårens tariffrevisjoner, men vi kan få rettet på en rekke ting som det er mulig å rette på når det skal drives med fellesoppgjør, slik som vi har gjort det i de senere årene.

Med dette tillater jeg meg å anbefale sekretariatets innstilling.

DEBATTEN:

Klaus Kjelsrud: Når jeg har tatt ordet her er det ikke for å komme inn på Nordahls redegjørelse — den har jeg ikke noen særlige merknader til —, men jeg vil reise et spørsmål overfor Landsorganisasjonens representantskap. Saken er at vårt forbund har sagt opp avtalen med Jordbrukets Arbeidsgiverforening. Den siste tids utvikling har ført med seg at landarbeiderne er blitt liggende etter lønnsmessig sett og det må tas stilling til på hvilken måte vi skal komme ut av den situasjonen.

Vi har for det første den avtalen som er sluttet mellom bøndene og statsmaktene. Den gjør at når vi sitter og skal stille våre krav for landarbeiderne — og slik blir det vel også for industriarbeiderne —, blir vi nødt til å regne med hvor mange millioner dette betyr i prisene på landmannsprodukter. Dette er den ene tingen som skaper et vanskelig forhold for oss. Det andre er den alminnelige lønnsutvikling ute på landsbygda. Vi har jo også en hel del industri ute i landdistriktene og der er det i det vesentligste gjennomført de samme lønnssetninger som f. eks. gjelder i Oslo. Det er mulig at de ligger noe under i enkelte bransjer, men det er helt ubetydelig. Vi kan også ta en gruppe som skogsarbeiderne, som står tilsluttet vårt forbund. De er kommet ganske bra opp i lønningene og det er ikke noe å si på utviklingen der. Men når det gjelder landarbeiderne er vi ikke kommet lengre enn at en landarbeider som er over 21 år og har 4 års praksis i jordbruket, oppnår en timelønn av kr. 2.15 pr. time på egen kost inklusive alle dyrtidstillegg. Det er klart at dette kan ikke fortsette i lengden og vårt forbund kan ikke ta ansvaret for en lønnspolitikk som setter landarbeiderne i en særstilling.

I denne forbindelse kan jeg også nevne utviklingen for bygningsarbeiderne på landsbygda. Der hevder Norsk Bygningsarbeiderforbund — i likhet med hva andre forbund gjør — at Oslotarifffene skal gjøres gjeldende. Jeg vet ikke hvor mye dette skal gi i timelønn, men at det gir det dobbelte av hva en landarbeider har, er absolutt på det rene. Jeg tror ikke at en landarbeider har noen som helst mulighet til å bygge seg et hus under de nåværende forhold. Det sier seg selv at når man får så stor forskjell i lønnssetningene ute på bygdene, vil det forårsake uhyre vanskeligheter.

Vårt forbund har derfor ved denne tariffrevisjon sett seg nødt til å stille krav om tillegg ut over indeksen. Jeg er redd for at vi har tatt i i snaueste laget når vi har krevd 30 øre timen for landarbeiderne, pluss de indekstillegg som måtte bli gitt. Etter det som er kommet fram her i dag — om en kommer til 18—20 øre timen — skulle det bety at vi krever et tillegg på 50 øre for landarbeiderne. De vil da komme opp i kr. 2.65 pr. time, inklusive alle dyrtidstillegg. Men selv det ville heller ikke stå i et rimelig forhold til hva andre arbeidere ut over i bygdene tjener. Det ville bare bidra til å rette litt på forholdene. Men jeg har følelsen av at det ikke en gang tilnærmelsesvis vil lykkes å oppnå disse tilleggene.

Landarbeiderne er sinte i dag. De er alvorlig forbannet, og det er det ikke noe rart i. For det første har de i frisk erindring denne streiken storbøndene satte i gang i vår. Når disse karene som sitter godt i det eller er rike, går til en slik aksjon, er det ikke noe rart i at utålmodigheten begynner å gjøre seg gjeldende blant landarbeiderne. For det første har vi denne aggressive innstillingen fra bøndenes side og videre den alminnelige lønnsutvikling på landsbygda blant de øvrige arbeidergrupper. Dette gjør at landarbeiderne føler seg tilsidesatte og de krever å komme ut av denne tilbakeliggende stilling.

Vårt forbund har vært meget forsiktige fordi vi vet at landarbeiderne sitter i en så vanskelig stilling og at en lønnsøkning umiddelbart får følger for leveomkostningene, men jeg kan ikke forstå at den øvrige fagorganisasjon eller de øvrige organiserte arbeidere kan mene eller forlange at landarbeiderne — fordi de skal skaffe oss billig mat — skal være nødt til å gå på disse lave lønningene. Kan ikke landarbeiderne få bedret lønnsforholdet på annen måte enn ved at prisene på landmannsprodukter må opp, er vi nødt til å ta den utgiften. Slik ser vi det

og jeg tror også at forbundets lønnspolitikk på dette området vil bli atskillig hardere enn tidligere som følge av den siste tids utvikling.

Jeg vil ha sagt dette, for hvis vi skal nå fram og kunne hjelpe denne tilbakeliggende gruppe, tror jeg det er nødvendig med forståelse fra hele fagorganisasjonens side. Det er også spørsmål om ikke statsmaktene bør ta opp til overveielse det forholdet vi er kommet inn i når det gjelder disse automatiske avtalene for landbruksprisene. Jeg tror vi der har kjørt oss opp i et forhold som ikke kan gå i det lange løp. Jeg er klar over at hvis landarbeiderne skal få levelige vilkår, måtte det skje en endring i det økonomiske grunnlaget for jordbruket. Hvis det grunnlaget ikke er til stede, vil vi — selv med en sterk organisasjon — ikke kunne oppnå noe. Derfor ser også vårt forbund det slik at selve det økonomiske grunnlaget i jordbruket må sikres, men vi mener at bøndene utnytter dette litt lengre enn det de egentlig er berettiget til. Ifølge regnskapsundersøkelser fra Selskapet for Norges Vel viser det seg at den lønnsevne gårdsbrukene i dag har, ligger 13 prosent over de tariffmessige fastsatte lønninger. I Skog- og Landarbeiderforbundet ser vi det slik at denne margin burde vi i hvert fall få uten at bøndene dermed skulle ha krav på noen kompensasjon i sine priser. Men vi har ikke noe håp om at bøndene vil akseptere en slik tankegang. De skal selvsagt ha 4¼ mill. kroner for hvert øre landarbeiderne eller industriarbeiderne får i tillegg — og der står vi. Jeg tror ikke det er muligheter for å føre denne politikken i det lange løp — jeg tror det må en endring til.

Jan Johnsen: Det er vel noe tvil om at det i dag er de som har mange barn som har det vanskeligst. Vi kan vel si at en ungkar har fått 2½ gang det han skulle ha hele to ganger, og nå står vi foran den tredje gangen. En familie med tre barn får bare halvdelen. Noen har kalt dette Landsorganisasjonens ungkarsinnstilling, og det kan det vel være noe i. Jeg tror at når vi nå går til oppsigelse av plassene, vil hjelpen til de som har mange barn blitt skutt ut i det blå, og det tror jeg er en uheldig ordning. Jeg vil gjerne høre hvordan formannen ser på disse tingene. Skal det bli noen orden på dette forholdet, må det skje i forbindelse med dette oppgjøret. Hvis det blir oppsigelse av plassene blir det de gamle gode forhandlingsmetoder som kommer til å bli nyttet, og det vil igjen komme til å gå ut over de med mange barn.

Det er godt og vel at vi har fått barnetrygd, men denne trygden begynner i dag å bli illusorisk. Noe som dere uten barn regner som en selvfølgelighet, for eksempel et egg til frokost, koster 700 kroner året for en familie med tre barn. Barnetrygden er vel under halvdelen av dette. Levestandarden for den som har f. eks. tre eller fire barn, vil stadig gå nedover. Vi bør ta dette litt mer alvorlig enn slik formannen gjorde det nå.

Erling Frogner: Jeg vil komme inn på en sak som vi hadde oppe på Landsorganisasjonens representantskap i fjor høst da vi stod foran oppgjøret om tillegget den gang, nemlig spørsmålet om differensiering av et eventuelt lønnstillegg. Det ble uttalt fra formannens side at sekretariatet hadde vært oppmerksom på dette spørsmål og diskutert det, men at man i Arbeidsgiverforeningen klart sa fra at det bare var snakk om å gi et ordinært dyrtidstillegg.

I vårt forbund kan en regne med at av 8 000 medlemmer står 6 000 på en gjennomsnittsførtjeneste av 2.70 til 2.80 kroner timen, selv med det siste 17-øres tillegget. Det er klart at når lønnutviklingen har vært så skjev som tilfelle har vært, må en forsøke å få rettet på forholdene. Kunne det ikke gå an under de forhandlinger vi nå skal ha, å få rettet på en del. Vi har drøftet dette i vårt forbundsstyre og jeg har i den anledning tenkt å fremme et forslag her i dag. Jeg vil ikke anbefale at man stemmer over det — det fikk jo slik sørgelig medfart sist vi hadde det oppe —, men jeg vil foreslå at representantskapet oversender dette forslaget til sekretariatet. Forslaget lyder:

«Undertegnede foreslår overfor representantskapet at forhandlingsutvalget ved de kommende forhandlinger får i oppdrag å forsøke å finne fram til en forhøyelse av det ekstraordinære tillegget av 16. juni 1949. Det tillegget som i første rekke kommer de tilgode som i dag ikke har anledning til noen ekstra-førtjeneste i form av akkord, produksjonstillegg eller liknende. Vi foreslår derfor at det ekstraordinære tillegget av 16. juni 1949 forhøyes med et tillegg som svarer til full kompensasjon, nemlig differansen mellom tillegget på full kompensasjon på 28 øre, og at «taket» heves med det ordinære tillegg som partene måtte komme fram til.»

Dette er et meget beskjedent forslag. Det jeg tar sikte på er at timelønnede og ukelønnede arbeidere fikk det tillegget som differansen mellom 28 øre og det en måtte få, utgjør. Jeg sier

ikke at taket skal heves med de 28 ørene, men bare med det ordinære tillegg.

Bernhard Berntsen: Den situasjon vi er oppe i ved denne tariffrevisjon, gjør det temmelig vanskelig for oss å gjøre oss opp noen bestemt mening om hva som egentlig bør gjøres i fremtiden. Men en ting er sikkert, nemlig det Nordahl var inne på, å la de enkelte forbund mest mulig få innlede sine spesielle forhandlinger, for derved å få rettet på de skjevheter som måtte finnes i deres tariff. Det er for øvrig spørsmål om ikke Arbeidsgiverforeningen vil kunne anvende sine linjer slik at de hindret at det blir noen vesentlig forskjell mellom de enkelte forbundstariffene.

Det som egentlig fikk meg til å forlange ordet var at vi nå er kommet inn i en situasjon som gjør at fagbevegelsen bør overveie andre eller videre framgangslinjer enn man tidligere har nyttet. Vi ser bondeorganisasjonene som ved Statens hjelp eller støtte har bygget opp mektige organisasjoner som etter hvert er blitt monopolinstitusjoner i samfunnet vårt. Disse organene ledes av borgerlige elementer. På samme måte er det med fiskerorganisasjonene. De er blitt mektige monopolorganer som setter den store forbrukermasse i en særstilling. Og hvis ikke disse organene blir bygget ut slik at forbrukerne blir med gjennom Landsorganisasjonen, og hvis ikke Staten også blir representert, vil vi til slutt komme i en slik situasjon hvor vi kommer i opposisjon til bondeorganisasjonene og derved vil vi splitte vår styrke. Jeg mener det er en viktig side ved denne saken at fagbevegelsen myker opp de kooperative tanker på en mye bredere basis og med mye større aktivitet enn hva vi tidligere har gjort. Vi merker daglig en bevisst sabotasje fra bondeorganisasjonenes side når det gjelder samarbeidet med forbrukerorganene, og fiskerne står vi også fremmed overfor. Jeg tror det er på tide at vi allerede nå og snarest mulig tar opp disse problemene med Staten og setter visse bestemmelser for sammensettingen og kontrollen med disse organene på en riktig samfunnsmessig basis.

Karsten Torkildsen: Det er riktig som Frogner sa — om forholdet til de med lavere inntekter — at spørsmålet var oppe til diskusjon i fjor. Men da fattet jo representantskapet sitt vedtak om at det skulle være et generelt lønnstillegg for alle. Og dermed var linjen lagt når det gjaldt indeksreguleringen. I forhandlingsutvalget og sekretariatet har spørsmålet vært inn-

gående drøftet, og man ble enig om å forsøke overfor Arbeidsgiverforeningen å få tillegg på tariffsatsene, for derved å forsøke å heve dem på en slik måte at en tilgodeså de lønnsmotakere med de dårligste lønningene. Men her er vi bundet til bestemmelsen i punkt IV, d: «Reguleringer på grunnlag av bestemmelsen i IV gjennomføres i dyrtidstillegget.» Vi kan altså ikke uten den annen parts medvirken få dette til å gli, da vi er bundet av denne bestemmelsen. Det er ikke noen uenighet om at man gjerne vil imøtekomme de som har minst, men jeg tror det er farlig å blande 10-øres tillegg inn i indeksreguleringene. Jeg tror ikke det går an. Vi må holde indeksreguleringen for seg — det spørsmålet som skal opp i denne omgang. Det er jo mange forbund som har grupper som ligger forholdsvis lavt, og det må vi søke å rette på når vi kommer fram til tariffrevisjonen. Jeg tror at et av de store problemene en får i 1952 blir å få kløften mellom de enkelte tariff til å bli mindre. Det blir de som har de dårlige lønningene vi må tenke på under tariffrevisjonen til neste år. Men før den tid, tror jeg det blir vanskelig å gjøre noe på dette området da vi er bundet av den avtalen jeg nevnte.

Emil Torkildsen: Det ble sagt av første taler i diskusjonen at ungkarene to ganger hadde fått 2½ gang mer enn de skulle ha. Det vil si at det er noen som står på arbeidsplassene i dag som har fått mer enn de skulle ha. At noen skal ha fått for mye, er et argument som arbeidsgiverne stadig bruker når vi sitter og skal forhandle. De sier at alle har fått for mye. Er det riktig å drive denne politikken videre, slik at vi skal sitte å forhandle om lønn for utført arbeid? Jeg mener at det på en arbeidsplass skal betales for den alminnelige arbeidsproduksjon, og så får det bli gjennom skattepolitikken vi kan hjelpe de barnrike familier, de alderstrygdete eller pensjonistene som faktisk har det dårligst i samfunnet. Men det skal ikke skje gjennom vår alminnelige lønnspolitik. Man skal forresten ikke være redd for at ikke de med liten familie betaler nok i skater. Det kunne være aktuelt å hjelpe de med større familie med ytterligere skattereduksjoner, men det er ikke vi som skal drive denne politikken, det får Storting og Regjering gjøre.

Det er ingen som har berørt det som egentlig er det sentrale i denne situasjon vi er oppe i, nemlig at det både i tide og utide i alle organer er slått fast at det ikke er berettiget med full kompensasjon på 28 øre. Arbeidsgiverforeningen har fått

direkte beskjed fra meget framtrædende representanter for myndighetene at de synes det ikke er berettiget med full kompensasjon for prisstigningen. Arbeiderbladet og andre arbeideraviser har tutet ørene fulle om dette i lang tid. Det er klart at her har Arbeidsgiverforeningen hele den politiske bevegelse i ryggen i dette spørsmålet. Det er ikke noe å legge skjul på at det er slik. Jeg skal ikke bebreide myndighetene at de har den oppfatning, men det jeg synes er rart i denne forbindelse er at man så å si på forhånd gjennom avisene — også i våre egne aviser — omtrent har avgjort dette. Det er det som er galt og det er det som setter Landsorganisasjonen, sekretariatet og forhandlerne i en meget vanskelig stilling når hver eneste arbeidsplass retter krav om full kompensasjon på 28 øre.

Formannen: Karsten Hansen, Norsk Jernbaneforbund, søker permisjon fra kl. 15 for å delta i jubileumsfesten i Jernbanepersonalets sykekaske, Oslo distrikt. Innvilget.

John Wivegh: Jeg tror ikke det er nødvendig å beskjeftige seg så mye med det som ble anført av Kjelsrud. Våre tall for bygningsarbeiderne på Hedmark og Oppland — innbefattet de to byene Gjøvik og Lillehammer — viser for 1950 at det arbeid som er innmålt representerte kr. 2.90 pr. time i gjennomsnitt. Vi kjenner selvsagt til enkelte tilfeller hvor det er misbruk av tariffavtalen, men det er en like alminnelig foreteelse i f. eks. skogbruket i dag. Jeg skulle for øvrig anta at skogsarbeiderne har hatt fordel av at andre har kjempet seg fram til gode tariff. De hadde sikkert ikke oppnådd den fortjeneste de har i dag, hvis bildet hadde vært noe annet. Dette betyr ikke at vi er motstandere av at landarbeiderne skal komme opp på samme kår som industriarbeiderne. Vi får bare håpe at det blir mulig å føre landarbeiderne opp på det nivået på kortest mulig tid.

Ellers vil jeg knytte noen bemerkninger til det problemet vi behandler i forbindelse med tariffreguleringer, og da særlig tariffreguleringer i periodene, basert på såkalt halvautomatiske indekxreguleringer. Da vi i fjor høst behandlet situasjonen og kom fram til det forslag som var ute til behandling i fagforeningene, fikk vi umiddelbart et 18-øres tillegg og videre avtale om helautomatisk regulering i vår og halvautomatisk regulering nå i høst. Hver gang vi har hatt halvautomatisk regulering etter krigen har store deler av pressen — ikke bare borgerpressen, men også de fleste av våre partiorganer — beskjeftiget seg med oppgjøret ut fra den synsvinkel at man praktisk talt ved hver

given anledning ikke hadde høve til å følge det automatiske nivå som indekstallet forutsatte. Det er klart at det resulterer i at vi etter hvert får større og større vansker på grunn av dette forholdet. Etter hvert som vi øker produksjonen og forbedrer vår nasjonale status, skulle dette gjøre seg utslag i høyere levestandard. Så blir spørsmålet om vi har fått det. Avisene offentliggjør i disse dager at produksjonsøkningen er 6.5 prosent, hvilket er en forbedring ut over det en hadde antatt. Det er også en kjensgjerning at kapitaloppnopningen er ganske stor innenfor industrien og handelen, og man kan da spørre seg om det ikke er plass til de 28 ørene indekxavtalen forutsetter. Jeg er av den oppfatning at man kunne legge på de 28 ørene, men jeg er klar over at enten man legger på 15 eller 28 vil man få glidning i omkostningene. Det vil vi sannsynligvis få likevel, selv med det aller minste utslag i lønningene. Kan da ikke dette være et argument for at vi skal kreve det som er forutsatt etter avtalen? Det er omtrent halyparten av Landsorganisasjonens medlemmer som enten står på faste timelønninger, ukelønn eller månedslønn. Men hvilke lønninger? Vi er kanskje ett av de forbund som har det største utslaget i tariffen. Ved siden av at vi har de gruppene som tjener best, har vi om lag 5 000 arbeidere som tjener 129 kroner pr. uke — uten adgang til noen overtid, ekstraordinære tillegg eller annet. Er det så mulig for disse folkene å si at vi skal gi avkall på det tillegget som er bevirket av omsetningsavgiftens forhøyelse — 9 eller 10 øre timen? Jeg er av den mening at det ikke er noen grunn til det — heller ikke av samfunnsmessig økonomiske grunner. Da den automatiske reguleringsbestemmelsen skulle settes i verk, visste i hvert fall ikke vi i sekretariatet noen ting om den økning som kom dagen etter at indekstallet var kjent, nemlig økningen av omsetningsavgiften. Den reduserte jo det medlemmene hadde krav på. I tillegg til det har vi hatt prisstigning i løpet av sommeren. Arbeiderne har jo allerede ofret 250—300 mill. kroner på denne måte. Hvis man da fortsatt skal gå nedover på denne måte, blir det en senkning av levestandarden. Spørsmålet er om vi kan opprettholde de militære rustninger, de spesielle ytelser, ved siden av at vi holder levestandarden oppe? Jeg er av den mening at vi kan det. Det viser økningen av produksjonen og det viser Statens finansielle stilling i øyeblikket. Jeg skulle ha vært med på å anbefale prolongasjon hvis vi f. eks. kunne ha fått bort omsetningsavgiften på matvarer og klesvarer.

Bjarne Dahlberg: Jeg vil understreke det Torkildsen sa om Frognerers forslag. Både Frogner og jeg representerer en gruppe som på en måte er blitt henvist til samfunnets skjøtte. Vi føler det som om det i dag er kommet to grupper blant lønns-mottakerne — vi har fått en lønsmottakersosietet som på top-pen av ekstrafortjenester, på en måte blir premiært. Ved det forslag til vedtak som er lagt fram her, er det altså opp til oss å sette klampen i bunnen ved neste korsvei. Da er det bare spørsmål — når så langt kommer — om vi kan få den nødven-dige solidariske støtte når vi skal fremme kravene for den lønnsgruppen det er snakk om.

Det er en annen ting jeg vil komme inn på. En kompensasjon vil under alle omstendigheter føre til en regulering av prisene. Vi som er i næringsbransjen tillater oss å protestere mot de som hevder at dette er nødvendig. Det er slett ikke korrekt. Vi tør påstå den ting at hvis man gjennom de statlige organer i større utstrekning hadde gjort bruk av folkene innenfor arbeidernes organisasjoner til prisfastsettelse og fordeling av råvarer osv., så tror vi at virkningen ville blitt noe helt annen. Vi tror at de gruppene det gjelder, for en stor del skal kunne rettes opp på et forsvarlig lønnsnivå uten at det skal ha noen prismessige følger. Dette har vi erfaringer for. De menn som stiller med prisproblemene gjør til sine tider slike grove feil at det er utilstedelig. Det var også en av forutsetningene i 1948 at organisasjonen skulle være med når det gjaldt fastsettelse av prisene. Nå kan dette bli møtt med at der hvor man har hatt organene og hvor en har hatt organisasjonsfolk med, har de kanskje ikke opptrådt slik de skulle gjøre, nemlig å være med på å kontrollere en forsvarlig regulering. Det vil jeg ikke uttale meg om, men jeg tror jeg kan si at når det gjelder de viktigste spørsmålene så blir overhodet ikke vår organi-sasjon hørt. Når det for øvrig gjelder den stigningen i leve-kostnadene som er årsaken til at vi står i den situasjon vi gjør, tror jeg det ville være riktig om vi gjorde noe mer for å få kuttet ut snylterne og overflødige ledd i omsetningslivet. Jeg vil nevne et eksempel. Det fiskes makrell ute i Oslofjorden og fiskerne får 40 øre for hvert kilo. Når vi kjøper denne makrellen igjen nede i byen her, koster den kr. 2.20. Den stiger altså med 450 prosent. Er det noen mening i slikt? Jeg tror vi nå for alvor må forsøke å komme inn på livet av de overflødige leddene i

omsetningslivet. Spesielt når det gjelder næringsmidler er det viktig da prisene øyeblikkelig virker inn på indeksmålingen.

Einar Gerhardsen: Først en bemerkning til Emil Torkildsen som beklaget seg over at «myndighetene og arbeiderpressen offentlig hadde gitt uttrykk for at de syntes det var uberettiget med et lønnstillegg på 28 øre timen». Jeg skjønner ikke hva Torkildsen der sikter til. Hvis han med myndigheter mener alt det som er offentlig her i landet, kan jeg ikke ta noe ansvar for det, men hvis han f. eks. vil begrense det til Regjeringens medlemmer og de som politisk kan sies å være ansvarlige, så kjen-ner, jeg ikke til at noen av disse har gitt uttrykk for et slikt syn, og det er meg heller ikke bekjent at arbeiderpartipressen har gitt uttrykk for et slikt syn.

En har brakt inn spørsmålet om formene for dette oppgjøret. Det gir meg anledning til å si noen ganske få ord om det, da det delvis har sammenheng med det Torkildsen kommer inn på. Personlig har jeg hatt anledning til på mange møter — delvis fagforeningsmøter, landsmøter i forbundene, tillitsmannsmøter av fagforeningsmedlemmer ellers og også i en del arbeidermøter — snakke litt om dette oppgjøret vi står foran. Jeg behandlet spørsmålet også i valgforedragene. Det jeg brakte fram og som jeg synes er naturlig å ta med i vurderingene når en står foran et oppgjør med en karakter som dette, er spørsmålet om hvorvidt en skal ha kompensasjon utelukkende i form av et lønns-tillegg, eller om en kunne finne fram til en kombinasjon slik at kompensasjonen ble gitt delvis i form av et lønnstillegg og delvis i form av en stønadsordning fra samfunnets side.

Det var vel i begynnelsen av august måned at Regjeringen innkalle de to hovedorganisasjoner til et møte hvor en sa fra at Regjeringen er innstilt på å fremme forslag for Stortinget om en stønadsordning. Det ville dreie seg om en størrelsesorden på mellom 200 og 300 mill. kroner som Regjeringen ville foreslå at Staten bevilget. Det ville i en eller annen form komme forbrukerne i dette landet til gode — først og fremst forbrukerne. Som Nordahl har sagt her tidligere, mente begge hovedorgani-sasjonene at en måtte be om å få denne saken utsatt slik at en kunne se det i sammenheng med det alminnelige økonomiske oppgjøret en ville stå overfor i oktober måned. Derfor lot vi det forslaget hvile. Selvfølgelig har den muligheten hele tiden ligget der, både fordi Samordningsrådet hadde reist den i sin spesielle form og fordi Penge- og Finansrådet er inne på tanken

om en spesiell form for stønadsordning. Jeg synes det kan være grunn til å minne om dette nå fordi det etter min mening har en viss sammenheng med den måten denne saken er behandlet på i møtene innen fagorganisasjonen hvor det er gitt uttalelser om saken. Så langt jeg har kunnet kontrollere de uttalelsene — jeg har måttet holde meg til det jeg har sett i pressen — er mange av dem saklig begrunnet og gir uttrykk for synsmåter som en får være enig i eller ikke, men mange av uttalelsene er formet slik at det i grunnen er helt uforståelig — og det er trøstesløst — at ansvarlige fagforeningsmedlemmer skal være med på å vedta den slags. Der står fagbevegelsen — som arbeiderbevegelsen ellers — i virkeligheten overfor et problem som en ikke skal skyve fra seg uten videre. Jeg kan tenke meg at når dette oppgjøret endelig blir ferdig, hva resultatet enn måtte bli, så burde det problemet stå tilbake, fordi det er en sak som først og fremst ikke er av en helt uvesentlig betydning for fagbevegelsen selv. Den slags uttalelser behøver ikke alltid å bety noe, men de kan i blant få temmelige alvorlige konsekvenser. Det er mulig at de i denne situasjon har fått det. Det har kostet de fagorganiserte arbeidere, lønnsinntakene og forbrukerne i dette landet atskillig. Det er min mening.

Jeg vil peke på noe som har vært antydnet ofte som en mulig løsning i denne situasjon, at en fra Statens side bevilger et beløp på om lag 300 mill. kroner som nyttes på den måten at det gis et kontantbidrag til alle voksne og barn på 100 kroner. Til spørsmålet om en skal ha en behovsprøving, har jeg sagt at det overlater jeg til fagbevegelsen å bestemme og hvor man i tilfelle vil ha grensen. Det ville bety en ytelse som blir gitt i høy grad med et sosialt utgangspunkt. De enslige ville få utbetalt 100 kroner i løpet av et år, mann og kone ville få 200 kroner, mens mann og kone med 7 barn ville få 900 kroner, og indeksfamilien ville få 360 kroner. Beregner en indeksvirkningen med den tyngden den gir seg for indeksfamilien — det svarer til 6 poeng — skulle dette betraktes som oppgjort i og med den form for ytelse som der ble gitt. Det som da sto tilbake, skulle det gis kompensasjon for i form av et direkte lønnstillegg. Hvis nå den enkelte fagorganiserte — hvis vi holder oss til dem — regnet ut hva fordelene og svakhetene ville være med denne ordningen, ville en kunne se det slik: Så lenge en holder seg bare til det en får i form av blanke kroner, ville indeksfamilien få nøyaktig det samme, enten han fikk 28 øre i timen i pålegg

i lønnen, eller han fikk denne form for kombinert kompensasjon. De som har en familie som er mindre enn indeksfamilien, ville kunne regne ut at det ble noen kroner mindre. Den enslige ville få forholdsvis mange kroner mindre, men ikke så forferdelig mye mindre. Men alle med en familie som er større enn indeksfamilien, ville få tilsvarende mer.

For det første vil jeg si: Har en lov til å se helt bort fra det solidaritetsprinsipp som ellers er så gammel som arbeiderbevegelsen selv? En enslig på en arbeidsplass vil si: vel jeg får noen kroner mindre i løpet av et år med denne ordningen, enn jeg ville ha fått hvis jeg hadde fått det hele i form av et lønnstillegg. Men til gjengjeld får kameraten min som har to eller tre barn, tilsvarende mer — det synes jeg ikke er så urimelig.

En kan godt komme til et slikt resultat at en overhodet ikke skal bringe slike ting inn, men jeg vil gjerne si: Vær varsom så vi ikke river i stykker noe av det som har vært det mest verdifulle i arbeiderbevegelsen i alle år. Jeg gjentar at dette har noe med solidaritet å gjøre og jeg respekterer — og er langt på vei enig — i det standpunkt som ellers bringes inn her. Jeg tror ikke at disse tingene skal komme i forbindelse med lønnsoppgjør, men jeg tror at vi alle skal være oppmerksom på at her hvor vi delvis står overfor en politisk strid i dette landet — der hvert eneste opposisjonsparti kommer til å rette de voldsomste angrep mot arbeiderbevegelsen for det standpunkt vi er kommet til å innta —, da skal vi i forsvaret for vårt standpunkt være varsomme slik at vi ikke får på oss stempel for mangel på solidaritet, for hjerteløshet og for mangel på forståelse for de familier hvor det er mange barn.

Min oppgave blir en av de nærmeste dagene i Stortinget å forsvare det standpunkt fagorganisasjonen har tatt, og det mener jeg at jeg med stor rett kan gjøre.

Men tilbake til det som kunne stå som en eventuell løsning: Den siden av saken, hva hver enkelt kan regne ut han ville få i form av inntekt — kombinert stønad og lønnstillegg —, ville bare være den ene siden av saken. Med 28 øre timen i tillegg til alle er det en lett sak å regne ut at den alminnelige prisøkning vil komme til å bli temmelig stor. Det som først vil skje er at jordbruksorganisasjonene med sin lovlige avtale i hånden, kommer neste dag og legger en regning på bordet på bort imot 120 mill. kroner. Det skal de ha i form av inntektsøkning, dvs. i

form av økte priser på jordbruksvarer. Vi har gjennom de oppgjør som inntil nå er gjennomført, forsøkt å holde slike varer som melk ute. Vi har sagt: ta det på andre varer, men endelig ikke på melk, for den er en så alminnelig forbruksvare at der må det ikke tas noe. Men der kommer en nå ikke stort lenger. Vi er kommet så høyt med prisene for de andre vare-sortene at det ikke lenger er mulig å si helt nei til melka. Jeg vil nevne et eksempel: Det vil kunne bety at dagen etter at det var gitt 28 øre i tillegg, vil en liter melk koste ti øre mer, et kilo kjøtt en krone mer og poteter, grønnsaker og egg ville også gå opp i pris. Dette er noe som kommer — det er like sikkert som lønnstillegget. Brødpriene vil også bli høyere. Der er nemlig avansesatsene så små at en er nødt til å øke litt. Det gjelder også for de nødvendige og mest alminnelige matvarene — de vil stige, og jo større lønnstillegget blir, jo større vil denne stigningen bli. Vi synes det er synd at det skal være slik, men vi må da ikke være så tåpelige at vi lukker øynene for en virkelighet, selv om vi synes den er ubehagelig.

Så kommer jeg til det som jeg i denne sammenheng mener er det avgjørende. Med en form for kombinert kompensasjon ville nemlig prisstigningen ikke på langt nær ha blitt så stor. Det er derfor jeg tror at hvis en fører regnestykket helt fram, så ville hver eneste mann i dette landet finne ut at han tjente i blanke kroner — både de enslige, og de med mange barn — på en slik form for løsning. Jeg har spurt meg selv: Er vi virkelig kommet så langt i norsk fagbevegelse at det ikke går an å ta opp til saklig vurdering og drøftelse en ordning som en skulle tro var den beste for medlemmene — og den beste også ut fra alle andre synsmåter, skulle jeg tro. Jeg må få lov til å ta den reservasjon at det er mange betenkeligheter forbundet med å ta opp et slikt forslag. Det dreier seg om et stort beløp på et anstrengt budsjett, og jeg kan ikke engang si med sikkerhet om det ville ha vært mulig å gjennomføre det. I alle fall er betenkelighetene så store — når det er på det rene at det i fagbevegelsen er en hel del som går ut fra at dette er noe lurert, og når det derved skal bli en politisk belastning både for fagorganisasjonen og for Arbeiderpartiet — at skulle det bare mangle at en tar denne belastningen. Jeg går ut fra at dette ikke er aktuelt i øyeblikket, men jeg har villet nevne det fordi jeg tror at vi her står overfor et problem som en ikke skal anse seg ferdig med, selv om en har denne revisjonen bak seg.

Ellers vil jeg bare komme med et par korte bemerkninger. Berntsen nevnte omsetningsorganisasjonene innen jordbruket og kanskje han også tenker på fisket, som får en viss monopol-artet karakter. Jeg er helt enig i det han sier. Det er nødvendig å prøve å gjøre noe for å rette på den alt for sterke og monopol-artede utvikling en del av disse omsetningsorganene har fått. Det kan delvis gjøres ved en forandring i lovgivningen, og det arbeidet skal bli tatt opp snarest mulig. Men så har saken en annen side, nemlig forholdet til forbrukerkooperasjonen. Der kommer vi inn på det Dahlberg nevnte om avansesatser og kontrollmuligheter osv. Jeg er overbevist om at skal en nå fram til en virkelig mulighet for å påvirke forholdene, må det først og fremst skje gjennom sterkere og mer effektivt utbygde forbrukerorganisasjoner enn det vi har i Norge i dag. Dette har vi holdt på å snakke om nokså lenge, og jeg tror de fleste av dere skjønner hvor viktig det er, men nå må vi også ta oss sammen og sørge for at vi nytter ut de mulighetene vi har i fagbevegelsen og partiet til å øve vår innflytelse i forbruker-kooperasjonen for å gjøre den til en mer levende makt i norsk samfunnsliv enn den er i dag.

Jeg har i det siste kommet bort i et bestemt eksempel som jeg synes er illustrerende. Det er et produksjonslag innen kooperasjonen som bl. a. produserer margarin. De kan selge sin margarin atskillig billigere enn det som ellers er vanlig pris for margarinen. Men til tross for at de setter både Finansdepartementet og Handelsdepartementet i vanskeligheter, tviholder de på det de kaller bonusordningen. De skal betale ut utbyttet til samvirkelagene istedenfor å slå ned prisene. Hvorfor ikke sette ned prisene? Jeg er ikke i tvil om at kort tid etter måtte også de private som produserer margarin, være nødt til å følge etter. Jeg tror at en slik ting kunne komme til å få avgjørende betydning for hele utviklingen av vårt prisnivå, både når det gjelder omsetningsavansene og når det gjelder avansene for produksjonsleddene i vårt næringsliv.

Når det gjelder spørsmålet om hvordan en skal håndtere denne saken videre, så har Nordahl reist det. Han sa at han ikke kunne gi noe svar på det. Det kan naturligvis heller ikke jeg gjøre. Etter at det nå er på det rene at forhandlingene er brutt, må selvsagt Regjeringen ta hele denne situasjonen opp til behandling. Jeg forstår det slik at det er nokså på det rene at den meklingen som i henhold til loven må finne sted, vil komme

til å bli en proforma-affære og den fører ikke til noe resultat. Så vidt jeg forstår er det også på det rene at Arbeidsgiverforeningen ikke vil gå med på en frivillig lønnsnemndordning slik at den muligheten sannsynligvis heller ikke står åpen, selv om en kanskje må overveie å prøve den — blant annet for å stille Arbeidsgiverforeningen på en prøve. Det er på det rene at nye forhandlinger neppe vil føre fram. Og så står da to utveier åpne nemlig at oppsigelsen av plassene blir effektiv og at vi på den måten får en omfattende arbeidsnedleggelse, eller at en fra myndighetenes side vedtar en provisorisk lov som fastsetter at denne tvisten skal avgjøres ved lønnsnemnd. Jeg kan som sagt ikke uttale meg på Regjeringens vegne eller på vegne av Arbeiderpartiets stortingsgruppe, men jeg går ut fra at dere alle sammen forstår at det ville være en nokså umulig situasjon vårt land ville komme opp i hvis en skulle få en konflikt av det omfang en her står overfor — en konflikt hvor en vet at løsningen må en nå fram til med eller uten kamp. Det vil naturligvis være en vurderingssak om en tror en vinner mest på den ene eller annen måte. Jeg går ut fra at dere ikke har vanskelig for å gjette at det for Regjeringen vil stå som meget nærliggende å tenke på å finne en form for en løsning av denne saken uten å få en åpen konflikt.

Jeg kunne ha lyst til å komme inn på det Viwegh nevnte, men jeg skal ikke legge beslag på mer tid. Jeg vil bare gjøre den enkle bemerkning til det han sa om at han trodde vi kunne beholde levestandarden selv med den belastning vi nå har. Han nevnte beredskapet. Vi har jo ekstra belastning til fortsatt gjenoppbygging og fullføring av den, og en fortsatt utbygging av landet. Vi har mange oppgaver, ikke minst på boligbyggingens område, og en stor del av det vi øker produksjonen med går med til denne fortsatte ekspansjon. Men ellers tror jeg han har rett i det han sier — at vi makter likevel både å holde levestandarden og etter hvert forbedre den ved at det faktiske forbruk etter hvert kan økes.

Konrad Nordahl: For at det ikke skal oppstå noen misforståelse etter Gerhardsens innlegg, må jeg få lov å si at det selvsagt aldri har foreligget noe tilbud for sekretariatet eller for forhandlingsutvalget — om at vi skulle få 28 øre timen, hvorav en del skulle gå til en kompensasjon over statsbudsjettet på 100 kroner pr. person, at man regnet ut hvor mange poeng det ville utgjøre, og at resten skulle gis som kontanttillegg.

Hvis vi var blitt forelagt et slikt tilbud, måtte vi ha tatt under alvorlig overveielse å gå inn for det. Jeg vil si at jeg ville ha anbefalt et slikt forslag. Dermed ville en i første omgang ha fått lite utslag i prisindeksen, og det ville være til stor fordel for de med store familier. Met et slikt tilbud forelå altså ikke. Finansministeren opplyste at en slik ordning ville koste Staten 315 mill. kroner i løpet av et år, og man kunne ikke gi garanti for hvor lenge Staten ville greie en slik situasjon. Det ble nevnt en gang, men noe tilbud forelå ikke.

Emil Torkildsen: Når jeg sa for litt siden «at dette er blitt offentlig kjent», så var ikke det noen bebreidelse mot de som tok det standpunktet. Jeg mener det er offentlig når en til stadighet kan lese i vår egen presse antydninger og forutsetningen om det ene og det annet. Jeg vet i hvert fall at det som stod, bl. a. i Arbeiderbladet, ikke er informasjonen fra Landsorganisasjonens ledelse, og det var over hodet ikke drøftet med Landsorganisasjonens ledelse før det står i avisen. Det er jo nokså tydelig at dette er gjort for å bearbeide den alminnelige befolkning — at det var en ønskelig utvikling. Men jeg mener også at det må være offentlig når Arbeidsgiverforeningens representanter får meddelelse om at regjeringsmedlemmer anser det som selvsagt at forhøyelsen av omsetningsavgiften ikke skal kompenseres. Det har i hvert fall forhandlingsutvalget i LO fått meddelelse om. Er det ikke skjedd, ja, så har vi fått uriktig opplysning. Men jeg mener det er offentliggjørelse når vår motpart får denne direkte meddelelse.

Med hensyn til den kompensasjon som kreves fra mange hold og lønnskompensasjon, så er det to vidt forskjellige ting. En hel rekke krever full lønnskompensasjon, men vi kan selvsagt få kompensasjon på annen måte. Det er f. eks. en kompensasjonsform med redusert omsetningsavgift, slik at indekstallet faller på den måten. Det er en fullvektig kompensasjon for prisstigningen. Det er ikke bare nødvendig å få det i kroner og ører, og det har vi ikke noe imot. I forhandlingsutvalget har vi ikke avvist det forslaget på 315 mill. kroner til direkte støtte, tvert imot. Men det er ikke kommet fram noe slikt forslag og de jeg snakket med var av den mening at det spørsmålet var trukket tilbake og at det ikke var aktuelt. Men hvis samfunnet kan yte 315 mill. kroner til et slikt bidrag, er spørsmålet om ikke dissé millionene like godt kan nyttes til nedsettelse av omsetningsavgiften. Til det er det svart at det er umulig, og

det vil ikke jeg benekte, men denne ordningen ville på samme måte komme alle til gode i form av billigere nødvendighetsartikler. På den måten ville vi slippe å drive offisiell sosial forsorg gjennom disse lønnsforhandlinger som nå finner sted. Nå vet vi ikke når vi kan få et tilbakeslag igjen, vi kan få en annen regjering og en annen sammensetning av Stortinget og da kunne det være godt ikke å være bundet til utviklingen i vår alminnelige lønnspolitikk.

Halfdan Wigaard: Ville det ikke ha tatt seg godt ut om regnemestrene laget statistikk over andre grupper i samfunnet, over bøndene, godseiere, agenter, grossererne og andre. Hva har de tjent og hva trenger de for å leve? Det ville ha tatt seg godt ut om vi i en slik diskusjon hadde de samme utregningene for disse gruppene.

Er produksjonen i landet vårt riktig anlagt? Kunne det ikke tenkes at det var muligheter for omlegging — rasjonalisering — slik at vi ikke behøvde noe tillegg på varene, hvis det skal gis et lønnstillegg. Jeg har ikke sett at det spørsmålet har vært tatt alvorlig opp til drøftelse. Hvis det spørsmålet ble tatt opp ville arbeiderne forstå denne saken vi diskuterer, mye bedre. Man kan ikke forstå at det bare skal være arbeiderens ukelønning man absolutt skal drøfte — nødvendigheten og muligheten av å gjøre en forandring av den.

Da vi fikk den halvautomatiske indeksreguleringen hadde i hvert fall ikke jeg tenkt meg muligheten av alle disse diskusjonene om riktigheten av det som foreligger i dag. Man har faktisk alle andre grupper imot seg. Før eller senere blir det derfor nødvendig å regne ut hva de andre gruppene lever av i dag. Man må ta opp spørsmålet om det er riktig slik en driver i produksjonen og omsetningen.

En mann fortalte meg at han hadde vært på en restaurant og ved bordet ved siden av satt det en del agenter som satt og skrøt av at de hadde tjent 17—1800 kroner bare ved å slå på telefonen. Selv om slikt bare hender en gang i blant, er slike forhold innen mulighetens grenser. På den måten er det varene blir fordyret.

Vi må regne med at slik situasjonen har utviklet seg, blir det nødvendig for oss å ta opp kampen mot de som eier produksjonsmidlene — de har organisert seg og kommet inn i en monopolstilling. Arbeiderklassen må selv finne botemidlene, og vi kan ikke til enhver tid finne oss i at Regjeringen er nødt

til å bøye seg for kravene fra industri eller landbruk og gi disse subsidier. Den linjen som har vært slått inn på, har vært nødvendig i årene etter krigen, men den vil ikke bære i det lange løp. Vi kan til enhver tid høre fra arbeidsgivere at de ikke kan tjene mer enn de gjør — de har solgt for 2—3 mill. kroner, og skatten tar det meste. De kan si til sine selgere: Selg ikke mer, vi tjener like mye ved å selge for 2 millioner som for 3 millioner. Andre grupper sier at vi kan ikke tjene mer enn det eller det, for da vil vi miste stønaden. Det vil være farlig om den linjen skal føres videre. En gang må en ta opp kampen mot de som sitter inne med produksjonsmidlene og som besørger omsetningen.

Jeg er enig i sekretariatets innstilling, men det har vært krav i alle årene etter krigen at man skulle sørge for at store grupper i samfunnet ikke skulle unndras skatten. Det er et av de store problemene som vi ennå ikke har løst. Vi får i hvert fall forsøke å unngå at skattesnyteriet skal florere videre, at folk skal kunne profitere på arbeiderklassen med sine bokholderisystemer. Jeg vil bare gjøre oppmerksom på disse tingene, slik at vi for fremtiden søker å snu bildet om og derved undersøker hva de andre tjener og hva de trenger for å leve.

Andreas Torp: De som sitter og styrer og stiller har vanskeligheter i dag med å finne fram til en ordning. Denne saken vi behandler i dag, har vært drøftet i sekretariatet mange ganger. Vi har vært inne på mange sider av den, men vi har ikke fått oss forelagt det Gerhardsen var inne på.

Det var en ting i Gerhardsens innlegg som jeg gjerne vil sette fingeren på, nemlig hans appell fra hjertet om solidaritet. Det er ingen gruppe som har vist slik solidaritet i dette landet som vår. Kunne det ikke også være riktig å si at de andre gruppene innenfor samfunnet burde vise solidaritet? Så vidt jeg kjenner til, er ikke det gjort. Det er en ting å sette fingeren på. Vi har gjennom mange år kjempet for å komme så langt vi er, og vi skulle nå være i den beste båten hos samfunnsmakten. Men dessverre. Etter min mening er vi ikke det.

Jeg slutter meg til det Wigaard sa. Vi har gjennom selvangivelsene gitt myndighetene anledning til å kontrollere våre inntekter. Skulle det da ikke være statsmaktenes sak å gjennomføre et ensartet regnskapssystem for industribedriftene i landet vårt, slik at man også kunne få en oversikt over inntektene til industrien. Jeg tør ikke påstå at det er sant, men det

er fortalt at det var en institusjon som ba om å få lånt ut et regnskap til en bedømmelse. Det ble lånt ut under den uttrykkelige forutsetning at det ikke måtte komme til likningsmyndighetenes kjennskap. Er det riktig så vil jeg bare beklage det. Jeg har hørt det og tror det er riktig.

Det dokument som ligger på bordet vårt, sier at utviklingen for oss siden 1950 er blitt vanskeligere og vanskeligere. Spørsmålet er her om det kan anvises veier ut av dette forholdet. Jeg mener at det er slike veier. Men jeg mener at det ikke er mulig for oss — et lite land som vi er — å bære de utgiftene til militæret som vi har i dag. Det er mange ting vi ønsker, og i slike tilfeller må vi spørre oss om vi har noe å betale tingene med. Hvis vi ikke har penger, så får vi la de tingene være.

Jeg tror det er riktig i et samfunn som styres av oss, å gå til registrering av arbeidskraften. Vi må komme de til livs som sitter på kaféer med veskehe sine og tjener gode penger. Disse karene lever i overflod, og disse folkene bør senke sine levestandard. Det kan vi gjøre hvis vi registrerer arbeidskraften.

Bendik Øyan: Det var i grunnen Gerhardsens innlegg som fikk meg til å forlange ordet. Han kom jo med en skisse over den måten han kunne tenke seg at dette oppgjøret kunne gjennomføres på, og han nevnte dette med å gi større subsidier til de barnerike familier ved å nivilere kravet fra de øvrige lønns-mottakerne. For det første var det selvsagt tanken at disse 315 mill. kroner som skulle gå til barnerike familier, skulle skilles ut av dette oppgjøret og at man måtte finne annen dekning for de pengene. Det er klart at disse pengene må inn på en eller annen måte, og derved skulle dette oppgjøret bli nivilert ned til noen øre pr. time. De folkene som da var avspist med det lille dyrtidstilletget, skulle igjen få være med å dreie skatte-skruen, og på den måten ville man få igjen de 315 mill. kroner.

Jeg skulle være kompetent til å uttale meg om denne situasjonen, for jeg har både barn og barnebarn. I så måte har jeg ikke sådd på stengrunn, som det heter i Bibelen. Men jeg tror ikke vi skal kjøre så forferdelig langt med dette problemet. Jeg tror at man skal være forsiktig med å slå inn på den linjen som Gerhardsen antydte. På den måten vil en nemlig skape et visst problem på arbeidsplassene mann og mann imellom — mellom den arbeideren som har sådd i den monn at han har en stor familie og den som har sådd på stengrunn. Det har vi ingen som helst interesse av. Jeg tror det fornuftigste ville være

om en fant fram til en ordning slik at en får gjort opp dette lønnsoppgjøret noenlunde i den form som Landsorganisasjonens formann antydte.

Jeg er ikke motstander av sosiale tiltak, så gammel er jeg ikke blitt enda. Men i gamle dager var det slik at man måtte ta konsekvensen av at man laget i stand en stor familie. I dag har vi fått sosiale tiltak til hjelp for de barnerike familiene, og det tror jeg i grunnen både er heldig og uheldig. De fleste barnerike familiene finner en blant de yngre mennesker, og jeg tror derfor ikke det er bra om vi i lengden fortsetter på den linjen som vi har trukket opp. Vi ser ofte at ungdommen — de som har barnerike familier — kan tillate seg mye mer — både når det gjelder kino- og teaterbesøk — enn vi eldre som har sluttet med produksjonen. Dette er ikke noe harselas til de som opprettholder befolkningen her i landet og som fortsatt skal gjøre det. Men vi må være meget forsiktig her.

Til slutt vil jeg si at hvis det blir spørsmål om å overveie den planen Gerhardsen var inne på, må vi overveie den veldig nøye.

Anker Nordtvedt: Jeg er kommet til den oppfatning at fagbevegelsen har en like så stor politisk som økonomisk oppgave. Det er ingen annen varig vei til å høyne levestandarden enn å høyne produksjonen. Noe slikt står i en brøsjyre som Gøthe har skrevet. Han sier videre at de færreste går inn i produksjonslagene og tar sin tårn der hvis de ser at resultatet tilfaller andre og ikke kommer dem selv eller samfunnet til gode. Fagorganisasjonens utgangspunkt har derfor vært at produksjonsappeller, brosjyrer og plakater kan ha sin misjon for å oppnå en alminnelig forståelse av landets økonomiske problem, men den produksjonsinnsats som kommer fra hver enkelt lønnstaker må oppmuntres og verdesettes, ikke minst ved hjelp av større lønns-systemer.

Det har vært vår oppgave som tillitsmenn — en meget vesentlig oppgave siden krigen sluttet — å reise rundt i alle fagforeninger og til alle arbeidsplasser for å snakke om produksjonsøkning. Den produksjonsøkningen er kommet, en del som følge av de rasjonaliseringstiltak som bedriftene har gjennomført og en del skyldes innsatsen fra folkenes side. Dette har da selvsagt ført til økt utbytte for de enkelte bedrifter og til økte inntekter for samfunnet. Hvis en så skal belønne den innsatsen som er kommet som følge av folkenes innsats, ved å avspise dem med

bare delvis lønnskompensasjon for den prisstigningen som har funnet sted, så tror jeg ikke vi har særlig grunn til etterpå å kunne reise rundt å snakke med overbevisning om videre økt innsats. Det ligger temmelig klart i dagen at skal vi fortsatt kunne regne med høyning av levestandarden, må det skje ved at innsatsviljen stimuleres slik at produksjonen av den grunn øker. Det er dette som skal gi det økonomiske utbyttet for oss alle. Hvis det derimot skal være slik at det er bedriftene som kasserer inn hele fortjenesten som følge av den økte produksjonen, da kan det ikke gå i lengden.

Jeg tror at hvis vi skal slå inn på den linjen at vi bare skal avspise folk med en viss del av det de rettmessig tilkommer, mens den andre parten skal beholde sitt ubeskåret, vil vi være dårlig tjent med det i det lange løp.

Det var synd at statsministeren måtte forlate møtet, da Wivegh var inne på et spørsmål som sannsynligvis ville koste Staten noen millioner kroner, det er så. Men det ville også det som statsministeren antydte. Omsetningsskatten er nok kjælebarnet til Regjeringen, det kan jeg godt forstå. Hvis man tok bort omsetningsskatten på alle forbruksvarer, ville vi få dekket det som her er kommet til uttrykk, og da fikk man en sosial rettferdig fordeling av de byrdene som legges på oss. Det er jo de barnerike familiene som betaler den største delen av omsetningsskatten. Nå er det jo det med omsetningsskatten at jo høyere prisene blir, jo større beløp kommer det inn i statskassen gjennom omsetningsskatten. For så vidt er det ikke akkurat noe morsomt å gi slipp på den. Men jeg tror at dette er et av de problemer som kunne drøftes, og da tror jeg at vi kunne slippe å diskutere spørsmålet om et likt lønnstillegg. Man kunne beholde omsetningsavgiften på luksusbetonte varer, mens man tok den bort på de varer som er absolutt livsviktige.

Jeg vet ikke om dette spørsmålet har vært behandlet. Statsministeren svarte ikke på det. Jeg tror det skulle ha vært inngående diskutert. Til slutt vil jeg sette fram dette forslag:

«Den prisutvikling som har funnet sted i 1951 har skapt vanskelige forhold for lønnsinntakerne og særlig for de som har stor forsørgelsesbyrde.

For å få en størst mulig sosialt rettferdig fordeling av de økonomiske byrder dette medfører og for mest mulig å unngå at andre næringsorganisasjoner stiller krav om kompensasjon for de lønnstillegg som må gis lønnsinntakerne, henstiller repre-

sentantskapet på det alvorligste til Regjeringen at omsetningsskatten oppheves for de viktigste forbruksartikler.»

Josef Larsson: Jeg hadde ikke tenkt å ta ordet på dette tidspunkt i diskusjonen da den jo utarter seg som en polemikk mellom sekretariatet og Regjeringen. Man kunne ha ønsket å høre reaksjonen fra forsamlingen. Den er jo kommet litt etter hvert, men det som får meg til å ta ordet var statsministerens innlegg. Han resonnererte faktisk over full kompensasjon, og da i to former, nemlig direkte lønnstillegg eller en tilskuddsordning. Det samme har jeg også forstått at statsministeren har gitt uttrykk for på andre steder. Hvis man kan gå ut fra at han er inne på den tanke at det er grunnlag for full kompensasjon, kan man ikke la være å vurdere det med andre uttalelser fra regjeringshold, noe som allerede har vært nevnt her i diskusjonen. Jeg minner om polemikken i vår mellom en del borgerlige aviser og finanskomitéens formann, Trygve Bratteli, hvor han måtte dementere spørsmålet om det ikke var meningen at omsetningsskatten skulle unndras indeksen. Men når vi da hører at det fra Regjeringens medlemmer har vært sagt til arbeidsgiverne at det ikke er forutsetningen at omsetningsskatten skal kompenseres, er det motsetninger til stede blant de ledende personer innen myndighetenes rekke om disse økonomiske problemer. Dette har selvsagt virket uheldig i denne situasjonen, og det kan forklare noe av det som har meldt seg her på talerstolen i dag, noe som kanskje har falt uheldig ut i forsamlingen, kan jeg tenke meg.

Det er allerede sagt at spørsmålet om en tilskuddsordning er ikke lagt fram som noe tilbud eller som forslag. Det er også riktig. Sekretariatet har ikke noe kjennskap til det. Ikke annet enn at det har vært drøftet som en tanke. Hvis det har foreligget, måtte vi selvsagt ha vurdert det. Det er mange som har vært inne på tanken om en kan finne noen annen vei her, ikke minst fordi at man derved kan unndra den prisstigningen som uvegerlig kommer i forbindelse med det krav bøndene har rett til. Jo større tilskuddsordningen er, jo mindre reduseres bøndenes adgang til å legge på prisene.

Et annet problem som kommer inn her, og som også har vært nevnt, er omsetningsskatten som vi fikk forhøyet like etter siste regulering og som naturligvis virket meget uheldig. I hvert fall ville det etter min mening ha vært bedre om en den gang hadde sagt klart fra at denne forhøyelsen ikke skal innregnes

i indeksen. Hvordan dette ville ha virket umiddelbart,, vet jeg ikke, men det ville ha vært bedre å ta støyten den gang, enn at man får den på den måten som det nå skjer. Dette medvirker til å vanskeliggjøre det oppgjøret vi nå står oppe i.

En annen ting som melder seg her er spørsmålet om en tilskuddsordning i forbindelse med en senkning av omsetnings-skatten. Den var beregnet til 315 mill. kroner. Men å nedsette den er ikke mulig, sier Regjeringen. Men samtidig stiller man i utsikt en tilskuddsordning som representerer det samme beløp. Her er det vanskelig å følge med for den menige mann. Hvis det er mulig å bruke så mange penger på det ene området, må det gå an å bruke dem på et annet også, når det tjener samme formål. Virkningen kan anturlegvis være noe forskjellig, men i forbindelse med dette lønnsoppgjøret, tror jeg ikke det vil gjøre noen forskjell. Stort sett vil det jo fra Statens side være spørsmål om de samme kapitaler i begge tilfeller. Derfor er dette noe uforståelig. Sekretariatet burde ha fått litt større klarhet fra Regjeringen på dette området, og da ville det ha vært lettere å håndtere den situasjonen vi er oppe i.

Dette med monopolene ble nevnt av Berntsen. Jeg tror det er mye i det han sier og at dette er et meget aktuelt problem som man må ta meget alvorlig i forbindelse med utbyggingen av forbrukerkooperasjonen. Likeledes gjelder dette for bønder og skogeiere og hele det problemkomplekset som melder seg i den forbindelse. Fra lønsmottakernes side blir det stilt krav om at så langt det er råd, må man søke å gå inn for kontroll på disse områdene, før man går og krever at lønsmottakerne som har fra hånd til munn, skal ofre og gi avkall på det de mener seg berettiget til. Mellommannssystemet utvikler seg slik at det i stor utstrekning fordyrer varene med 20—25 prosent — bare ved at man kjøper hos produsenten og formidler det gjennom grosserer ett eller annet sted i landet. Dette er unødvendige mellomledd. I en engere konferanse nevnte jeg dette til statsministeren. Jeg spurte om man ikke burde se på disse tingene litt nærmere.

Når det gjelder tilskuddsordningen har vi fått litt kjennskap til at Prisdirektoratet har gitt uttalelser som er betydelig lysere enn det man så fra Penge- og Finansrådet. Man har forstått det slik at dette har bevirket at man så lettere muligheter for å kunne ordne opp denne lønnskompensasjonen uten en slik tilskuddsordning.

Hvis det skulle være grunnlag for å kunne gi en del kompensasjon i form av lønnstillegg og en del i form av tilskudd — som tilsammen utgjør full kompensasjon, skulle det også være grunnlag for å få en dom i lønnsnemnda — hvis vi kommer dit med saken — som gir en kompensasjon som vi etter avtalen har rett til.

Nils Nilsen: Jeg synes det har vært litt dødt omkring forslaget fra vårt forbund som ble foreslått oversendt sekretariatet. Det er ikke meningen at det skulle oversendes dit for å dø bort. Vi mente noe med det forslaget. Vi har ikke noen tro på at alle får full kompensasjon, men vi mener at de folkene som står på faste uke- og timelønninger ikke kan være tjent med å få mindre enn full kompensasjon. Problemet i dag er hvordan en familieforsørger skal kunne greie seg med 130—140 kroner pr. uke, og det problemet har de fleste av medlemmene. Vi har en ganske liten prosent som arbeider på akkord. Jeg tror at de videre forhandlinger vil komme til å strande og at det derfor blir Stortinget og Regjeringen som kommer til å treffe avgjørelsen.

På grunn av den solidariske lønnspolitikken vi har ført er medlemmene i vårt forbund kommet i den stilling i etterkrigstiden at de ligger på bunnen hva lønningene angår. Det er det vi har gjort oppmerksom på i forslaget til sekretariatet, og vi henstiller derfor om at dette forholdet blir tatt opp til alvorlig overveielse. Om ikke alle kan få full kompensasjon, må i hvert fall de som ligger lavest få det. Vi har ikke krevd noe mer enn det. Da kan jeg ikke forstå at vi ikke skulle få større tilslutning blant en del av talerne her.

Det var en opplysning statsministeren ga om en sammenlutning innen kooperasjonen som kunne selge margarinen billigere enn det prisen er i dag. Nå har imidlertid Prisdirektoratet lagt fram en kalkyle hvor det sies at margarinfabrikkene taper 11 øre på hver kilo de produserer. Hvis dette er sant, må det være voldsom stor forskjell på regnskapsføringen ved de enkelte fabrikker. Jeg forstår ikke hvordan slikt kan henge sammen.

Til slutt vil jeg henstille til sekretariatet å ta opp vårt forslag til grundig drøfting.

Elias Volan: Man kan naturligvis diskutere i mange dager spørsmålet om hvor vidt det er rettfærdige lønnsoppgjør som hittil har funnet sted eller ikke. Stort sett har det vel skjedd en større utjevning i lønningene etter krigen enn noen gang

tidligere i organisasjonens historie. Det er nok differensieringer i lønningene nå også, men ikke den slags differensieringer som vi hadde tidligere da vi f. eks. for sektoren skog- og landarbeidere hadde en daglønn som i dag stort sett motsvarer en time-lønn. Det er ikke så svært mange årene siden. De har naturligvis fått et prosentvis langt større lønnstillegg enn noen annen gruppe, og det var vel også bare rimelig. Andre som ligger svært dårlig an har også fått vesentlig større lønnstillegg enn mange andre grupper. Men noen helt rettferdig fordeling er det selvfølgelig ikke, og det er vel også svært vanskelig å komme fram til det ved de generelle oppgjør. Alle generelle oppgjør har visse svakheter. Det merket man da man fikk denne 10-øringen. Det innførte jo urimelige skjevheter som man ikke hadde tidligere — skjevheter som ikke lot seg opprettholde i det praktiske liv. Vi kom jo f. eks. i den situasjon innenfor den bransjen hvor jeg er best kjent i, nemlig bygningsfagene, at en hjelpearbeider fikk den samme lønning som en fagarbeider — bare ved hjelp av denne 10-øringen og fastsettelsen av taket. Det kan man ikke si var en riktig fordeling innen den bransjen. I andre bransjer virket det annerledes, og derfor kan jeg ikke skjønne at det er mulig å få en generell ordning, samme hvordan man innretter seg, som gir en tilfredsstillende løsning. Løsningen må komme i og ved at hver enkelt industri reguleres ved tariffen. Da kan det være muligheter for at man kan oppheve visse skjevheter og få en mer rimelig fordeling av lønningene.

Det er jo ikke bare dyrtidstilleggene som har vært under revisjon etter krigen. Det er svært mange bransjer som har fått betydelige tillegg ut over dyrtidsordningen. Det kjenner jo de forskjellige forbund til.

Når det er spørsmål om bevilgning til familier — med hundre kroner til hvert familiemedlem, eller til hvert individ i samfunnet — så vil det koste omkring 320 mill. kroner. Dette utgjør 64 mill. kroner pr. poeng, mens lønnsoppgjøret vil medføre 65 mill. kroner pr. poeng. Det er altså praktisk talt det samme tallet, men jeg kan jo være enig i at dette sosialt sett vil virke mer rettferdig enn overføringen over samfunnsapparatet. Men man kan også oppnå det samme uten at det koster Staten mer, ved å sløyfe omsetningsavgiften på matvarer. Det vil også virke sosialt rettferdig, for en person spiser naturligvis ikke like mye som fire. Jeg tror at fagorganisasjonen før eller senere er nødt til å gå inn for sløyfing av omsetningsavgiften på

matvarer. Det er på tide at bybefolkningen krever likestilling med landbefolkningen. De aller fleste bønder kjøper svært lite matvarer. Å ha flere forskjellige satser for omsetningsskatten tror jeg ikke noe på. Det vil bare medføre at de som selger varer delvis lever på omsetningsskatten. Ved at man sløyfer omsetningsskatten på matvarer, blir det ingen ting å innkassere av kundene. I landhandleriene f. eks. må det kunne gå an å legge omsetningsskatten på alle varer i første ledd. Derved får Staten inn de pengene den skal ha. Dette er også en løsning.

Men det var et annet spørsmål jeg også ville si noen ord om, men det hører egentlig hjemme i neste sak når vi drøfter tariffrevisjonen.

Formannen: Vi diskuterer alt under ett nå.

Volan: Det som der må gjøres og som fagorganisasjonen må sette alt inn på, er å få innregulert alle dyrtidstillegg i de faste lønningene og i akkordene. Det vil stort sett, etter min mening, virke i familievennlig retning. Det er klart at man i 40—45-års alderen har en større produksjonskapasitet enn en mann på 60 år eller en ung gutt på 17 år. Men det er disse aldersgruppene — fra rundt 25 til omkring 45 år — som har de store familiene å trekke på.

Formannen: Klokken er nå 4 og det er inntegnet 8 talere. Jeg regner derfor med at vi ikke kan gjøre oss ferdig i dag. Jeg foreslår derfor at vi hever møtet og fortsetter i morgen kl. 10. Men da må forsamlingen være behjelpelig slik at vi kan slutte innen klokken 14.

Formiddagsmøtet onsdag 31. oktober.

Møtet fortsatte kl. 10 under formannens ledelse.

Protokollen fra tirsdagsmøtet ble opplest og godkjent.

*

Trygve Bratteli: Et relativt avgrenset, men tross alt oversiktlig spørsmål som det som foreligger her i dag, nemlig spørsmålet om en regulering av lønningene sett i relasjon til den prisutvikling som har funnet sted siden i vår, gir i og for seg ikke noe hensiktsmessig utgangspunkt til å ta opp den økonomiske politikk i videre sammenheng. Det kan på andre områder i beste fall bare bli snakk om å kaste et visst sidelys over pro-

blemer som spiller inn også ved vurderingen av lønnspolitikken, og det kan selvsagt ikke under noen omstendighet bli noen tilfredsstillende behandling av de økonomisk-politiske spørsmål som for øvrig måtte foreligge. Jeg skal derfor for mitt vedkommende bare nevne litt om en par—tre av disse spørsmål som har vært nevnt og som har noen sammenheng med det spørsmål som foreligger her.

For det første vil jeg gjerne si om selve situasjonen at etter den utviklingskjede det hele har gjennomgått i de siste måneder, har det etter min oppfatning på det nåværende tidspunkt overhodet ingen hensikt å ta opp til realitetsdrøftelse alternative løsninger av kompensasjonsproblemet, i forhold til den hovedlinje det hele etter hvert har satt seg fast på. Jeg skal derfor for mitt vedkommende overhodet ikke beskjefte meg med de alternative løsninger som kunne diskuteres.

Men jeg vil gjerne peke på det forhold som jeg går ut fra at hele representantskapet er oppmerksom på, nemlig at ingen har kunnet unngå å merke den forskjell det på sett og vis er i denne saken i dag, sammenliknet med det siste representantskapsmøtet. Det er en meget reell grunn til at representantskapet i dag kan behandle denne saken på en annen måte enn en delvis gjorde det i vår. Det er riktig ikke å tape det forhold av syne, at når vi i dag kan behandle et forhold som dette under atskillig større sinnsro, etter min opfatning, enn med de bekymringer som preget mange i vår, så skyldes det i første rekke den fundamentalt endrede situasjon i vår utenriksøkonomi som er inntruffet nettopp i den tid som er gått mellom det siste representantskapsmøte og i dag.

Alle er vel klar over at hadde vi fortsatt stått overfor problemet slik det enda så ut så sent som i vår, nemlig at vi i løpet sommeren 1952 måtte skaffe dekning for nedgangen i betalingsbalansen med utlandet med 5—600 mill. kroner eller mer, så ville selvsagt perspektivene framover, også når det gjelder inntekter og forbruk vært helt andre enn i dag. Dette har hendt takket være forhold som vi ikke har fullt herredømme over, men vi har nådd fram allerede — i hvert fall i de løpende forbindelser — til balanse i utenriksøkonomien. Det er først og fremst det som gjør at en i dag kan diskutere inntekt- og forbruksperspektivene på en noe annen bakgrunn enn det en kunne gjøre i vår. Jeg for min del ser med mye større ro på dette opp-

gjøret enn det var mulig å gjøre før denne endringen i utenriksøkonomien.

Spørsmålet om omsetningsavgiften har vært nevnt her. Jeg skal ikke komme inn på de konsekvenser en kan trekke av sine vurderinger der, men jeg synes det er riktig at vi alle prøver å ha klart for oss realiteten i det som foregikk i vår. Det ble gjort noe mer enn å endre omsetningsavgiften. Det var et kompleks av spørsmål som ble behandlet i Regjeringen, i Stortingsgruppa vår, i Finanskomiteén og i Stortinget. Dette kompleks bestod av forhøyelse av omsetningsavgiften, en senkning av den direkte skatt til Staten på mindre og midlere inntekter — med midlere inntekter tenker jeg på inntekter på mellom 6 000 og 12 000 kroner, altså det som omfatter de fleste lønningene. Dels ble det foretatt en nyordning av tabellverket for kommuneskatten som også førte til skattelettelse, og dels ble barnetrygden forhøyet. Dette ble behandlet som et samlet kompleks, og når jeg gjentar det er det for å si at når en vil vurdere virkningen på inntektene, så lar det seg selvsagt beregne. Jeg er klar over at vi ofte er nødt til å operere med ordninger som ikke kan samordnes så godt som en kunne ønske det. Men det tiltak som her ble gjort med de direkte skattene, har gjort sin virkning fra og med at de nye skattebetalingene tok til — da de nye skattesedlene ble sendt ut i høst. Barnetrygden ble jo forhøyet umiddelbart. Derfor er nettovirkningene på inntektene av dette kompleks et annet enn det en kommer fram til bare ved å regne på hva omsetningsavgiften beløper seg til.

Når det gjelder indeksen så er det et selvfølgelig forhold at omsetningsavgiften virker inn på den. Lettelsene i stats- og kommuneskatt og barnetrygden virker inn på indeksen. Likevel satte Arbeiderpartiet seg bestemt imot at forhøyelsen av omsetningsavgiften skulle holdes utenom beregningene av indeksen. Og det var bare det spørsmål som forelå i vår. Det var den gang ingen grunn til, og iallfall ville ikke jeg på det tidspunkt lage noen vurdering over hvordan en skulle løse lønsspørsmålet i høst.

Når det ellers gjelder vurderingen av dette forhold, vil jeg for min del si at jeg deler den oppfatning som en fraksjon i Penge- og Finansrådet har gitt, at det ikke har noen hensikt å vurdere den del av prisstigningen særskilt, men en må vurdere den som prisstigningen for øvrig på bakgrunn av den alminnelige økonomiske situasjon og utvikling.

Når det ellers gjelder det som er sagt her om omsetningsavgiften og spørsmålet om en gradert omsetningsavgift, spørsmålet om en omsetningsavgift på første ledd osv., så er det et forhold jeg også vil få lov til å peke på. Ifølge statsbudsjettet, slik det ble vedtatt 1. juli, skal skatter og avgifter til Staten i alt innbringe 3 milliarder kroner. Det fordeler seg på 3 hovedområder. Den ordinære skatt for personer og selskaper er 850 millioner og alderstrygden 90 mill. kroner — tilsammen 940 mill. kroner. Dette er litt mindre enn tredjeparten. Den omsetningsavgiften vi diskuterer her, innbringer 880 millioner, altså en god del mindre enn tredjeparten av det hele. Tilsammen innbringer direkte skatter og omsetningsavgiften litt mindre enn to tredjeparter. Resten er i alt om lag 1200 mill. kroner. Hva er så det? Det er for det første alle inntektene på brennevin, med 296 millioner, det er alle inntektene på øl, med 71 millioner, alle inntektene på tobakk med 175 millioner, det er sjokolade og sukkervarer med 108 mill. kroner. En spesiell omsetningsavgift som allerede eksisterer på luksusbetonte varer, derunder gull- og sølvvarer, skinnvarer osv., innbringer 35 mill. kroner, og veg- og bensinavgiftene er på 153 mill. kroner. Endelig har vi tollinntektene hvor de opprinnelige graderinger er de samme, på 175 mill. kroner.

Tilsammen har vi allerede i den alminnelige omsetningsavgift 880 millioner. I avgifter som nettopp tar sikte på å ramme ikke-nødvendige varer, noen vil si luksusvarer, noen vil si avgifter som er en straff for drukkenskap e. l., har vi allerede i dag 1200 mill. kroner. Men dertil kommer at — bortsett fra brennevinet — disse spesial-avgift-lagte varer på toppen må bære sin del av den alminnelige omsetningsavgift. Det er derfor jeg synes en her må være klar over at når det gjelder å avgiftsbelegge de ikke-nødvendige varer — la meg kalle dem så i denne sammenheng —, så er ikke dette noe nytt og jomfruelig felt en kan kaste seg ut på for å fri seg fra andre skatter og avgifter. Det er tvert imot et område som er utnyttet ganske effektivt, etter min oppfatning. Jeg tror derfor, når det gjelder realiteten i dette, at det ikke er så forferdelig mye mer å oppnå enn det en allerede har oppnådd på dette feltet, selv om formene i visse henseender kan legges om.

Men så er det spørsmål om å legge om hele omsetningsavgiften for å få den på første ledd, for derved å kunne frita matvarene — noe enkelte har vært inne på.

Jeg vil på ingen måte avvise tanken om å legge skatten på første ledd. Sist dette ble behandlet var det av et spesialutvalg hvor Landsorganisasjonens daværende nestformann, Gunnar Braathen, var med. De kom til det resultat at dette ikke var praktisk mulig. Det er godt mulig at dette kan gjøres, men jeg vil her føye til at på bakgrunn av den skatte- og avgiftsstruktur som jeg her har nevnt i noen hovedtall, tror jeg ikke vi skal overdrive muligheten når det gjelder realiteten. En hver skatt eller avgift i dette land som skal innbringe inntekter, må nødvendigvis for en del også bæres av de inntektsgrupper som ligger på mellom 6 000 og 12 000 kroner. Jeg tror ikke en her skal overdrive de reelle muligheter. Jeg vil gjerne si at denne vurdering av skatter og avgifter på den ene side og de samfunnsformål av forskjellig art som vi prøver å tilfredsstille, på den annen side, er selvfølgelig av de vanskeligste spørsmål vi har med å gjøre hvert eneste år både i Staten og i kommunene. Men når en til syvende og sist kommer fram til et visst skatte- og avgiftsnivå så er det for den enkelte ikke av noen vesentlig betydning enten han betaler på den ene eller på den annen vare. Jeg sier ikke dette for å avvise tanken om å gjennomføre avgiften på første ledd — det spørsmålet vil bli tatt opp igjen på nytt. Det har vært arbeidet med det i flere måneder og det har vist seg at — selv om alle umiddelbart føler seg tiltalt av denne tanken om en gradert omsetningsavgift — så er det praktisk talt ikke mulig å finne folk som vil sette seg ned til å utarbeide en løsning av det. Jeg håper at Meisdalshagen klarer å skaffe de folkene og at en på ny kan få klarlagt hele det problemet.

Så bare et par ting til. Selv om vi kanskje er forbitret over den utvikling som har funnet sted i de siste månedene, at vi der står overfor et problem som det er samstemmighet om at vi må løse, så må ikke det bringe oss til — når vi diskuterer disse tingene oss i mellom — den oppfatning at reallønningene i dag er mindre enn de var før krigen, eller at den arbeidende befolkning i dette land ingen fordeler har hatt av den produksjonsøkning som har funnet sted etter krigen. Her vil jeg henviser til den brosjyre som er skrevet av Landsorganisasjonens egen økonom, Odd Gøthe. Det er riktig at en ugunstig utvikling i de siste 15 måneder har ført til en reduksjon av reallønnsnivået en på det tidspunkt var nådd fram til. Men det ligger enda i

dag, totalt sett og i gjennomsnitt, atskillig over det nivå en hadde før krigen. Mer vil jeg ikke si om den ting.

Så var det et par mer spesielle bemerkninger. Først til Øyan. Jeg er klar over at det kan sies mye morsomt om de spørsmål han nevnte. Jeg skulle tro at det sitter svært mange i denne salen som selv er vokst opp i store barneflokker og under de økonomiske kår det dengang ga. En kan selvfølgelig si at den gang måtte foreldrene greie dette selv. Nå er nå ikke det riktig. Vi bør ikke glemme at prinsipielt har det foregått en viss fordeling av byrdene tilbake til den tid da en startet klassesystemet ved beskatningen og tilbake til den tid da det ble opprettet offentlig skole i dette landet. Men det er her skjedd en utvikling etter hvert, hvor fordelingen av byrdene er blitt atskillig mer markert når det gjelder de fordeler som barnerike familier har fått. Tross det er jeg for min del enig i ett punkt hvor den såkalte Jamstellingskomiteen var enstemmig, nemlig på punktet om at mangelen på likestilling familietyperne i mellom er større enn den mangel på likestilling som kan påvises mellom yrker og næringer i dette land. Derfor er jeg for mitt vedkommende dypt uenig i det sosialistiske syn som Øyan ga uttrykk for. Det er riktig at før måtte foreldrene slite urimelig for sine barneflokker, det er også riktig at før måtte de gamle enten legge seg til å dø eller også gå på forsorgen når de ikke lengre kunne arbeide selv, at en den gang ikke hadde hverken omsetningsavgift eller høye skatter for å dekke den slags samfunnsmessige utgifter — men la oss i hvert fall ikke glemme at hele den moderne arbeiderbevegelse er vokset opp i protest mot de vilkår som den gang gjorde seg gjeldende. Det er i hvert fall ikke noen grunn til å idealisere disse tidligere tilstander eller å prøve på å gi uttrykk for at dette er noe som en fortsatt må finne seg i osv.

Til slutt et ord om det Torp streifet, nemlig forsvaret. Jeg for min del er klar over at det er det vanskeligste spørsmål vi har å arbeide med i disse årene. Jeg skal ikke gå inn på den politiske bakgrunn av det arbeidet som her blir gjort, men det er likevel riktig — når vi snakker om byrder — å gjøre oppmerksom på følgende: Hvis vi tar Norges samlede forsvarsutgifter fram til utgangen av 1950 og hvis vi tar den direkte økonomiske hjelp utenfra som Norge fikk til utgangen av 1950, så er våre totale forsvarsbyrder langt mindre enn den direkte økonomiske hjelp som vi fikk i det samme tidsrom. Når det

gjelder fremtiden, kan jeg på dette tidspunkt bare si at mange av de tall det fables om i avisene om dagen når det gjelder byrdene for de nærmeste år, de ligger utenfor en hver virkelighet. Det som kan sies er at selv med de planer det arbeides med for utbyggingen av forsvaret, vil byrdene bare bli en brøkdel av den produksjonsøkning og nasjonalinntektsøkning vi vil få, hvis det lykkes i årene framover, som forutsatt, å øke produksjonen med tre prosent. Dette tall er mye mindre enn den produksjonsøkning vi har hatt de siste årene — i prosenter —, men det er forsiktigvis regnet med at det også i årene framover skulle kunne gjennomføres en produksjonsøkning på tre prosent hvert år. Greier vi det, vil de økte forsvarsbyrder bare være en liten del av denne økte produksjonen. Den økte produksjonen vil for øvrig også være nøkkelen til løsningen av svært mange andre ting, bl. a. også de lønns- og inntektsproblemer som vi behandler her.

Bjarne Bjerke: Det er vel meningen at vi som til stadighet blir bedt om å øke produksjonen, skulle ha et berettiget krav til å få litt utbytte av dette. Jeg hørte et foredrag av utenriksministeren lørdag. Han sammenliknet samfunnet med et esel som måtte drives fram på en eller annen måte. Den totalitære måte med piggekjeppen — eller med gullrota som man viftet foran nesa på eselet. De dårligst lønnede arbeiderne blir i dag viftet foran nesa med at de har utsikter til både det og det, og i følge statistikken har vi nå krav på lønnskompensasjon.

En ting som jeg mener er nødvendig for å holde prisene i sjakk er en mer effektiv kontroll. Vi må få et mer effektivt kontrollapparat slik at vi kan komme prissvindlere og skattesnytere til livs. Samfunnet er jo i dag ikke i stand til å forsvare seg mot en slik finansekspert som Hansen-Hassing, og vi har mange av hans type her i landet. Jeg er fullstendig enig med Wigaard i at kontrollapparatet må effektiviseres og det må brukes der det er noe å kontrollere.

Det var med en viss glede jeg hørte Kjelsrud i går og hørte at han hadde en viss forkjærighet for de dårligst stilte i samfunnet. Men jeg vil henstille til deg at du i neste omgang også beskjeftiger deg med de andre som er dårlig stilt i samfunnet, ikke bare landarbeiderne.

Jan Johnsen: Jeg er også enig med Wigaard. Når Emil Torildsen sier at alle har fått for lite, så burde han ha forstått at når jeg sier at ungakene har fått for mye, var det ment i

forhold til indeksen som er beregnet på større tall. Med litt godvilje ville han ha forstått det.

Kamerat Øyan hadde et innlegg som jeg forsøkte å finne ut av. Det han fortalte var at han ikke hadde sådd på stengrunn, og det var det jeg fant ut av det han sa. Det spiller ingen rolle for LO's representantskap om Øyan er steril eller ikke steril.

Gerhardsen ble litt misforstått da han snakket om solidaritet. Han vet like godt som alle som sitter her, at den som har vist solidaritet, det er arbeiderklassen. Ellers hadde vi neppe hatt den utviklingen i landet som vi har i dag. Men han mente den indre solidaritet. Og det er ikke tvil om at den indre solidariteten må vi se litt på.

Denne saken vi diskuterer her blir også livlig kommentert ute blant medlemmene. På mine kanter — på den ytterste utpost mot vest — framhever mange under diskusjonene i lagene at hvis en lønnsstigning skal etterfølges av en ny prisstigning, så er vi redd utviklingen. Og jeg vil gjenta hva jeg har sagt at hvis en ungkar skal få 2½ gang det han tilkommer og hvis en mann med kone og barn bare skal få halvdelen, må det til slutt bli kaos. Da må det gå den gale veien.

Det Gerhardsen fortalte om at det ikke hadde vært noe samarbeid mellom Regjeringen og LO om den ordningen han antydte, kom som en bombe på meg. Jeg kunne ikke tro at en slik bombe kunne falle mellom Regjeringen og LO i dag.

Klaus Kjelsrud: Jeg har merket meg at det ikke er noen som er kommet inn på realiteten i det innlegg jeg hadde i går. Det er ganske visst et ubehagelig spørsmål, men vi må før eller senere ta stilling til det. Jeg vet ikke hva taleren fra Maskinistforbundet siktet til i sin siste bemerkning, men det kan kanskje han og jeg snakkes om oss i mellom.

Wivegh var den eneste som gikk inn på mitt innlegg. Han sa at det ikke var noe større å diskutere. Det er mulig det, men det kommer før eller siden. Landarbeiderne er nemlig i en meget vanskelig stilling. De er som en lus mellom to negler, og hvordan de skal komme ut av dette, må vi før eller siden ta standpunkt til. Jeg er klar over at etter dette opplegget som er gjort her, skal hvert enkelt forbund få større frihet til å gå inn for de enkelte oppgjørene. For så vidt står nå vårt forbund fritt til å gå inn for det en mener er riktig, og bruke de krefter vi rår over for å gjennomføre det.

Volan sa noe noe som er ganske riktig. Han sa det ikke bare var spørsmål om at landsbefolkningen skulle ha likestilling med bybefolkningen. Men det kunne også være på sin plass å stille det slik at bybefolkningen hadde et likestillingskrav overfor visse grupper ut over på landsbygda. Jeg er enig med ham i det. Forskjellen mellom landarbeiderens lønninger og industriarbeiderens lønninger i Oslo, er ikke så fryktelig stor. Dette vil en lett kunne konstatere hvis en studerer statistikken og forholdene som disse gruppene lever under. Men det er et annet forhold som vokser fram ute på bygdene, og det er landarbeiderens stilling i forhold til de øvrige arbeidere ute på landsbygda og til bøndene og skogeierne. Der faller landarbeiderne ubehjelpelig gjennom. Dette kan selvsagt ikke fortsette. Vi kan ikke si til dem lenger at fordi dere produserer mat, så skal dere, av hensyn til andre grupper — hvor de enn befinner seg i samfunnet —, arbeide for den og den lønn. Vårt forbund kan i hvert fall ikke være med på en slik linje.

Det er mulig at de tallene Wivegh la fram her i går er riktige, men jeg tror han må huske feil årstall. Jeg tror den statistikken må være noe eldre enn fra i fjor. Wivegh er like flink som bøndene. De er enestående flinke til å bortforklare de inntektene de har hatt.

Jens Dahl: Det viktigste vi drøfter her er vel den kompensasjonen vi skal få for indeksstigningen. Fra alle hold er det lagt fram krav om at vi må få full kompensasjon for prisstigningen. Da vil jeg si at for oss i Staten, vi som ligger på de dårligste lønnsplaseringer, må det være klart at en forminskning av tillegget kan vi ikke gå med på.

Det har vært snakk om lønnsglidning og lønnsutjevning her. Nordahl var inne på den saken i går. Det er riktig som han sier at en hel del har fått noen lønnsforhøyelse under denne perioden siden siste indeksregulering. Han sa også at innenfor statssektoren var det annerledes, og at det bare var noen tilfeller av lønnsglidning innen Statens sektor også, men da vil jeg gjøre oppmerksom på at de som har glidd oppover, og fått sine lønninger justert på enkelte punkter, er de som ligger best an lønnsmessig i regulativet. Dette blir derfor en utglidning i lønnsystemet, etter min mening.

Volan var også inne på det forhold at det var foregått en lønnsutjevning. Jeg vet ikke når den har foregått, hvis Volan og jeg mener det samme med lønnsutjevning. Jeg mener at jo

lenger vi kommer fra hverandre lønsmessigsett, blir det en lønnsutglidning og ikke noen utjevning. Det er nemlig dette som har funnet sted, og det var det som skjedde da vi fikk våre lønninger revidert i 1948 innenfor statssektoren. Det er en kjensgjerning at da gled vi lenger fra hverandre, de minst betalte og de som på forhånd hadde mest betalt. Jeg kan nevne at etter den gamle lønnskalaen hadde en mann 2 700 kroner, mens en annen stilling kanskje var gasjert med 11 700 kroner, altså en lønnsforskjell på 9 000 kroner. Men etter lønnsoverenskomsten av 1948, fikk den på 11 700 kroner et tillegg på 6 000 kroner, mens den på 2 700 kroner bare ble plasert på 5 200 kroner. Dermed ble forskjellen trukket fra 9 000 kroner til 12 800 kroner. Dette var bare et lite eksempel på hvordan lønningene har utviklet seg innenfor Staten.

Det er pekt på at det kan bli vanskelig å få full kompensasjon for prisstigningen. Jeg vil si det slik, jeg vil be Landsorganisasjonen og de øvrige i dette landet som sitter inne med den politiske makten, at en må forstå at folk i lønnsklasse 3—4—5 og 6 i Staten, ikke har noe eksistensgrunnlag, og de kan ikke greie seg med den lønnen de får utbetalt. Det er et faktum som ikke kan bortforklares. Vi har jo lest i avisene de siste dagene at den økonomiske situasjon i dette land er så mye bedre nå enn den var sist vi hadde representantskapsmøte. Og det måtte da kunne være en mulighet for at vi nå får denne kompensasjonen som vi så sårt trenger for å ha nok til det daglige utkomme. Dette er ikke noen overdrivelse, det er bare det faktiske forhold i dag.

Berntsen nevnte en måte vi måtte slå inn på for å få et eget prissystem på de nødvendige varene. Han henviste da til samvirkelagene. Jeg vil si til Berntsen at skal vi vente med å få andre prisforhold enn de vi har i dag, er det fare for at kua dauer mens gresset gror. Jeg er selv kooperatør og handler for det meste i samvirkelagene, men der jeg bor, har vi samvirkelaget på den ene siden av gaten og en privat forretning på den andre siden. Det går ikke an å sammenlikne den service vi blir gitt i de private butikker der jeg bor, med servicen i samvirkelaget. Det er to så vidt forskjellige ting at det går ikke an å diskutere. Og prisen ligger slett ikke noe under i samvirkelagene. Jeg er enig med Berntsen i at spørsmålet må tas opp, men det vil være på lang sikt å komme fram til en ordning.

En ting jeg la merke til på forrige representantskapsmøte var diskusjonen om prisforholdene. Den gang sa Nordahl at å komme utenom en prisforhøyelse på brød, var ikke mulig. Han henviste til samvirkelagenes bakerier som måtte ha en høyere pris på brødvarer for å kunne produsere brød. Jeg tror det kan bli vanskelig å komme til en prissenkning på dette området, i hvert fall i noen umiddelbar framtid.

Jeg vil så sterkt jeg kan henstille til Landsorganisasjonen og Regjeringen å finne fram til en ordning slik at de som sitter dårligst i det i dag, flyttes opp på et høyere lønsmessig nivå.

Det er ikke for ingen ting en er vitne til at husmødrene går og skyver barnevognen foran seg, mens de går og bringer Aftenposten rundt i hjemmene. Det er for å skaffe biinntekter til mannens lønn.

OtterBoberg: En av de ting som har vært diskutert her er hvilken rolle forhøyelsen av omsetningsavgiften skal spille. Det ble jo allerede på et tidlig tidspunkt i pressen slått til lyd for at forhøyelsen av omsetningsavgiften ikke skulle ha noen innflytelse på indeksen. Det er, etter min mening, en stor urettferdighet og det er et brudd på konsekvensen. Vi vet jo at omsetningsavgiften for noen år siden ble nedsatt fra 10 til vel 6 prosent, og det ble gjort for å unngå at indeksen skulle komme over den røde streken. Hadde ikke det vært gjort, ville vi ha fått indeksregulering, og det hadde blitt lønnsforhøyelse den gang. Jeg vet ikke hvor mye en den gang ville ha fått, men jeg tror det ville dreie seg om det en nå snakker om i den forbindelse, nemlig 9 eller 10 øre.

Det er utalt ganske stor misnøye fra arbeidernes side over denne manøvrering med omsetningsavgiften. Og videre har vi her dette som er sagt om lønnsutglidningen fra arbeidsgiverhold. Vi vet at denne lønnsutglidningen skyldes økt akkordarbeid og økt overtidsarbeid. Hvis en skal godkjenne arbeidsgivernes krav her, vil arbeiderne måtte ta spørsmålet om akkord og overtid opp til ny drøftelse. Jeg er overbevist om at interessen for overtid og akkord vil bli sterkt redusert. Vi vet at overtid og akkord betyr økt produksjon, og vi har jo hørt snakk om at økt produksjon er nødvendig for å høyne levestandarden. Vi har også hatt en sterk økning i overtidsarbeidet og det skyldes at arbeiderne har sett en mulighet i det til å kunne rette litt på de økonomiske vanskene de er kommet opp i. Derfor mener jeg at

man ikke må ta hensyn til disse kravene fra arbeidsgiverne under forhandlingene.

Jeg kan være enig i at det som er gjort fra myndighetens side i spørsmålet om prisøkningen. Vi må være forsiktig på det området. Vi er selvsagt ikke interessert i å komme opp i en inflasjon slik vi har sett det i mange andre land i Europa, og vi er naturligvis myndighetene takknemlig for det som er gjort. Men det halter litt her, i hvert fall når det gjelder tobakkindustrien. Vi vet alle hvor mye prisene på tobakk er steget — de er vel tredoblet siden før krigen. Og det skyldes ikke økte lønninger, og jeg kan godt si økt avanse for arbeidsgiverne. Nei, det skyldes hovedsaklig økning av avgiftene. Når det gjelder Statens inntekter gjelder ikke spørsmålet om forsiktighet med prisene. Før krigen tok Staten inn 39 mill. kroner i avgift på tobakksvarer, mens den nå er kommet opp i 175—180 mill. kroner, og dette er en ganske stor prisøkning på den varen.

Når det gjelder vårens tariffrevisjon, vil jeg være enig i sekretariatets forslag, og jeg hilser med glede at det skal gis adgang for de enkelte forbund å forhandle om sine lønns- og arbeidsvilkår. Formannen sier at vi der ikke må ha for store forhåpninger. Det kan nok så være, men jeg håper at en fra Landsorganisasjonens side ikke gjør vanskeligheter for oss som ligger på bunnen lønnsmessig, og at det ikke blir satt noen bremse på oss når vi fremmer de krav vi mener er berettiget til.

Formannen: Jeg foreslår at det settes strek. — Det er godtatt.

John Wivegh: Jeg vil bare gjøre oppmerksom på at det var Kjelsruds uttalelse som foranlediget meg til å replisere at det ikke var noen grunn til å diskutere den problemstilling som han stilte opp. Så vidt meg bekjent har ikke fagorganisasjonen her i landet, eller i noe annet land, stilt problemene slik at en går til angrep på den ene lønnsarbeidende gruppe, fordi ens egen gruppe har dårligere vilkår. Jeg håper at en ikke skal forstå Kjelsruds uttalelser slik at bøndene er så lure at de også klarer å lure tillitsmennene i Skog- og Land, og at det er problemstillingen vi må arbeide med her i landet.

La meg si litt om det statsministeren nevnte som et forslag til kontanttilskudd for lønnsinntakene, eller kanskje for alle i samfunnet. Da jeg nevnte spørsmålet om å sløyfe omsetningsavgiften eller ta under overveielse en prolongasjon av tariffavtalen som et eksempel, var det for å markere at det ikke har noen avgjørende betydning om en får kompensasjon på den ene eller

annen måte. Vi er villig til å diskutere alle utveier hvis formålet er at vi skal få samlet stort sett det tariffavtalen gir oss adgang til. Spørsmålet om kontanttilskudd har jo vært berørt under drøftingene, og det inntrykk vi har fått er at Regjeringen har sagt fra at det ikke var aktuell politikk. Likedan skulle det ikke være aktuelt å sløyfe omsetningsavgiften. Det var ikke meningen at denne bemerkningen til eksempel skulle foranledige forslag fra representantene om å gå inn for en slik ordning. Jeg synes at et slikt forslag under en hver omstendighet bør sendes over til sekretariatet. Vi har også for liten tid til å kunne finne en farbar vei på det området.

Ellers vil jeg tilføye at jeg er fullt klar over at det er nødvendig å gi barnebidrag, andre sosiale lettelser som skattelettelser for familier med barn, og dette har vel også alltid vært arbeiderbevegelsens styrke, nemlig å kunne føre denne sosialpolitikken til de ytterste konsekvenser, eller så langt de økonomiske evner har strukket til. Men når vi snakker om lønningene, har aldri lønssystemet vært basert på indeksfamilien. Jeg vil gjøre oppmerksom på det. For levekostnadsberegningen har man hatt indeksfamilien, men den har ingen tilknytning i og for seg til tariffavtalene. Den er bare uttrykk for stigning eller fall i levekostnadene for en gjennomsnittsfamilie her i landet.

Wilhelm Sundvik: Som kjent har det i de siste par årene foregått en reduksjon av våre reallønninger. Samtidig er landets samlede realinntekt økt betydelig, og i år er den særdeles stor. Dette vil si at lønnstakernes andel i den samlede nasjonalinntekt er blitt betydelig mindre enn før. Da er det ganske klart at de andre grupper av inntektstakere, de med de store inntekter, må ha fått mer enn tidligere. Så vidt jeg kan se er den tvist som vi nå arbeider med, en kamp om hvordan de store nasjonalinntektene skal fordeles, hvor stor andel lønnstakerne skal få av den, eller hvor stor andel de andre skal få. Det er snakket så mye om stigningen i prisene osv., men det er ikke spørsmålet om hvor mange kroner den enkelte skal få. Det er spørsmålet om hvor stort kvantum varer han kan få for sitt arbeid.

Det er blitt hevdet av vår motpart at full kompensasjon for prisstigningen vil føre til et kjøpekraftoverskudd. Etter min mening må det her menes at hvis en arbeider tjener noen kroner mer enn det han trenger til mat og klær, så søler han pengene bort. Jeg tror ikke det er grunn til å sette fram en slik antagelse. Jeg tror heller ikke det er grunn til å tro at den

andre gruppen av inntektsmakere — de med de store lønningene — sparer mest mulig og bruker minst mulig. Av den grunn skulle det ikke være grunn til å avspise lønnsstakerne med den minste delen. Jeg tror for øvrig ikke at vi har hatt noe stort kjøpepress i det siste. Tvert imot er det tegn på kjøpekraftunderskudd. Det har forekommet oppsigelser på noen arbeidsplasser fordi man ikke kunne finne avsetning for de varene som produseres. Det snakkes så mye om den spiralen som går oppover, men etter min mening er det like farlig med en spiral som går nedover. Den vil kunne føre til arbeidsløshet og innskrenkninger, det kan føre til avsetningsvansker for jordbruket osv. Vi har mindre forbruk av melk og smør i dag enn i fjor. Dette må vi ta i betraktning.

Så vidt jeg forstod Nordahl i går, går sekretariatet inn for full lønnskompensasjon. Jeg vil så sterkt jeg kan, støtte det. Det er ingen grunn til å gi de som har tatt del i produksjonen, mindre enn hva de hadde tidligere. En full kompensasjon vil etter min mening ikke gi så stort utslag i prisene. Det er sikkert mange bedrifter i dag som makter en lønnsøkning uten at de selv skal kunne gis anledning til å høyne prisene.

Bendik Øyan: Jeg beklager at Bratteli og andre talere har forstått meg slik at mitt innlegg skulle være en erotisk oppbygget affære. Det var ikke det som var meningen.

Det jeg sa — og det står jeg fremdeles ved — var at man ikke må trekke inn spørsmålet om å øke barnetrygden på bekostningen av indeksreguleringen denne gang. Det må man ha lov til å reagere mot. Jeg er selvsagt ikke motstander av sosiale framskritt, men når det gjelder dette forholdet med stønad til barnerike familier i forhold til de enslige — eller til mann og kone — så kan man vel si at en i dag er kommet nokså langt med barnevennligheten. Man må ikke gå for langt når det gjelder spørsmålet om å gi de barnerike familiene økonomisk støtte, og spesielt hvis dette kan føre til at man på arbeidsplassen skaper et skille mellom de enkelte arbeidere — mellom en som ikke har barn og en som har familie og barn.

Jeg er for øvrig enig i sekretariatets innstilling.

Josef Larsson: I Brattelis innlegg i dag ble det ikke gjort klarhet i det spørsmålet som ble reist i går fra flere som hadde ordet, nemlig spørsmålet om hvordan Regjeringens stilling er til omsetningsskatten i forbindelse med full kompensasjon for prisstigningen. Jeg synes det er nokså nødvendig å få brakt

dette på det rene, da det er vesentlig for forhandlingsutvalget og sekretariatet. Har vi et utgangspunkt på 28 øre eller er det 18 øre? Hvis det er Regjeringens forutsetning at forhøyelsen av omsetningsavgiften ikke skal kompenseres, var det av stor betydning å få brakt klarhet i det spørsmålet for de som skal håndtere denne saken.

Når det gjelder denne saken for øvrig, ville det lette situasjonen betydelig om Regjeringen kunne ta opp til overveielse å sette omsetningsavgiften tilbake til det den var, nemlig 6¼ prosent. Man skulle anta at det skulle kunne gjøres når man på den annen side har ment å kunne stille i utsikt disse 315 mill. kroner til en tilskuddsordning. De to tingene dekker jo hverandre. Hvis ikke dette kan gjøres, skulle det vel kunne gjøres å ta noe av disse millionene til ytterligere subsidiering for å motvirke den prisstigning som lønnsstillegget ville medføre. Hvis vi bare brukte hundre millioner til nye subsidieringer ville vi i hvert fall eliminere halvparten av prisstigningen. Selv om vi da måtte regne med en stigning på to poeng, så var det ikke så verst. Vi ville da bevare det vesentlige av det lønnsstillegget som vi har rett til å kreve.

For meg synes det som om det er gode utsikter til å kunne få et tilfredsstillende oppgjør for lønsmottakerne. Er det slik at det er mulig å ta av eksportavgifter til dekning på ett eller annet område, så kan det ikke spille noen rolle — når man har pengene — om man bruker de her eller man bruker de der. Hovedsaken er at man finner fram til den mest praktiske bruk av de muligheter vi har. Jeg tror det er sekretariatets alminnelige oppfatning at måten en gjør det på, skal en kunne diskutere.

Jeg tror det kunne ha vært godt for sekretariatet og forhandlingsutvalget om en kunne ha fått noe større klarhet i de problemene som angår omsetningsskatten og dekningen for denne, sett i forbindelse med en tilskuddsordning som er stilt i utsikt.

Karl Oshaug: Jeg har med interesse, både i dag og i går, hørt på den debatten som har vært ført. Jeg synes det er sagt mange viktige og gode ting. Men det forekommer meg at det er en ting man er kommet litt lite inn på, nemlig dette med solidaritet. Når det av statsministeren er sagt så sterkt og inntrengende at vi må vise solidaritet, da synes jeg det er riktig å peke på at faghistorien i dette landet, først og fremst er en historie om solidaritet. Vi skal huske på at alle de krav som er reist til fordel

for de fagorganiserte arbeidere, har nådd så langt at de er kommet hele folket til gode. Etter krigens slutt tror jeg ikke det er en gruppe i dette landet som har vist en solidaritet i likhet med det fagorganisasjonen har gjort.

Etter formannens foredrag i går forekom det meg at arbeidsgiverne har satt i gang en rent politisk aksjon på dette lønnsoppgjøret. Mitt inntrykk under arbeidet i fagorganisasjonen har vært at arbeidsgiverne stoler på at så lenge vi har arbeiderregjering og så lenge vi har flertallet i Stortinget og makten i mange kommuner osv., så vil vi gi avkall både på det ene og det annet. Jeg tror at det nå er nødvendig å bringe Arbeidsgiverforeningen til å forstå at vi akter å bruke de midler vi har. Jeg tror at våre forhandlere, både i sekretariatet og i de enkelte forbund, vet hvordan problemene skal stilles når den tid kommer, men det som er nødvendig for oss er å komme på talefot med Arbeidsgiverforeningen. Jeg tror at det eneste riktige er å følge sekretariatets innstilling. Da skulle det gå an å bringe Arbeidsgiverforeningen så pass til fornuft at det skal gå an å snakke med dem.

Thorleif Andresen: Ved forrige avstemningen om 17-øres tillegget var det andre forbund som voterte dette forslaget ned. Blant andre gjorde det forbund jeg representerer, Norsk Murerforbund, det. Men vi må ha lov til å anta at da det ble nedstemt, var det fordi det ikke var tilfredsstillende.

Det jeg har fått ut av diskusjonen her i dag, er at vi nå kommer til å havne i voldgift. Jeg synes det er uriktig av forhandlingsutvalget i Landsorganisasjonen og av sekretariatet, allerede på det nåværende tidspunkt å forlate forhandlingslinjen. Jeg kan ikke skjønne annet enn at grunnlaget er nokså spett når Nordahl i sitt innlegg sier at man skal forhandle om seks øre.

Jeg tror det er riktig som forrige taler sa at vi må gjøre Arbeidsgiverforeningen oppmerksom på at man ikke må vente at man — fordi om vi har arbeiderregjering her i landet — skal løse alle floker på det grunnlaget som her er skissert. Jeg har inntrykk av at arbeidsgivernes representanter i alle tilfeller vil innta et negativt standpunkt. Nå for tiden gjør de det i enda sterkere grad enn tidligere fordi de venter julinessen skal komme. Jeg føler meg ikke overbevist om at den linjen som her er lagt opp — også det som er sagt i sekretariatets forslag — er

det riktige. Det er etter min mening en fare ved at arbeiderne ikke kommer på talefot med arbeidsgiverne.

Det forslag som foreligger fra Frogner om differensieringen, var vi inne på ved forrige representantskapsmøte. Når man hører hvordan representanter for de enkelte forbund beklager seg over hvor dårlig det er innen de enkelte grener av næringslivet, har man inntrykk av at de ikke har klart å løse sine problemer ved tariffrevisjonene. Man skal her være oppmerksom på en ting, nemlig at de to toppene man snakker om i tariffene, dreier seg om grupper som lå relativt gunstig an allerede før krigen i lønns- og arbeidsvilkårene. Hvis vi studerer utviklingen etter krigen, vil vi se at disse toppene har stått stille. Dere har altså ikke klart å gjennomføre forbedringene, og så kommer dere hit og anbefaler at de som har klart å gjennomføre en bedre ordning, får nå være så snill å stå litt stille.

Til Øyan vil jeg si at også jeg oppfattet det slik at vi ikke må sy puter under armene på ungdommen med å gi dette barnetillettet. Jeg kan godt forstå at Bratteli var sint på grunn av det innlegget. Øyan gir muligens uttrykk for noe som passer innenfor hans forbund, men vi skal huske på at det ikke er alle som har en kvinne i hver havn. Vi må løse problemene her hjemme.

Min mening om forslaget fra sekretariatet er at det er intetsigende, og det kunne være spørsmål om ennå en gang å forsøke å ta et skritt videre. Det ser ut for meg som om samarbeidet mellom LO og Regjeringen ikke har munnet ut i noe, men hva grunnen til det kan være, vet jeg ikke. Det kan tenkes at de prinsipielle oppfatninger er så sterke at det er vanskelig å komme fram.

Dette gleder meg å se sekretariatets innstilling til tariffrevisjonen 1952. Ved denne framgangsmåten kan vi slippe noe av disse ørkesløse diskusjonene mellom de enkelte forbund på LO's representantskapsmøter, og derved får en friere slag til å ordne sine egne saker ved tariffrevisjonen. Volan var inne på dette. Og det er riktig at vi står overfor en viss fare innen bygningsindustrien på grunn av det akkordsystemet som er bygget opp. Vi har fått et dyrtidstillegg som representerer en stor del av arbeidsinntekten og vi merker en hver liten tendens til nedgang i sysselsettingen. Det er de som har de største kreftene, og som kan kaste seg hardest inn i produksjonen, som blir tatt inn i arbeidslivet, mens de andre blir hengende litt etter. Dette

forholdet må vi søke å rette på, og det tror jeg vi kan ordne ved tariffrevisjonen i 1952, hvis vi får lov til å følge den linjen sekretariatet har trukket opp.

Jeg vil igjen ventilere dette spørsmålet om å slippe å gå til votering på innstillingen som foreligger, da statsministeren har sagt tydelig fra at det for ham, som den ansvarlige representant for Regjeringen, er nærliggende grunn til å søke linjen om voldgift. Jeg tror at arbeiderne stort sett vil forstå mye lettere denne saken hvis de får den lagt fram for seg og kan være med å ta stilling til den, enn om en skulle få lagt den fram på en annen måte. Folkene ut over forstår disse problemene like godt som oss.

Andras Torp: Jeg kan ikke skjønne annet enn at den veien som er trukket opp i forslaget fra sekretariatet er den eneste farbare. Skulle vi ha funnet fram til andre løsninger, måtte det ha kommet på et langt tidligere tidspunkt. Arbeidsgiverne har gitt tydelig til kjenne at de ikke godtar noe i denne saken, de vil bli dømt til å betale. Skal vi legge om til noen andre former, noe Gerhardsen var inne på i går, da må han være med på å sørge for at den annen part — arbeidsgiverne — også er innforstått med det.

Jeg håper ingen misforstod meg da jeg snakket om solidaritet. Jeg sa blant annet at nå skal man også kreve solidaritet fra den annen part i samfunnslivet — ikke bare overfor oss.

Det ble spurt om veier for å finne ut av de vansker som måtte komme. Jeg har vært inne på at vi skulle kreve innført ensartet regnskapsvesen for alle næringer. Ved å gjøre det vil man kunne få midler til å møte vanskene. Det er vel ikke tvil om at det er mange kanaler i det regnskapsvesenet som nå praktiseres. Vi kan ikke hindre prisstigning, men vi kan avdempene den.

Einar Gerhardsen: Det er særlig på grunn av et par av de spørsmål Josef Larsson stilte og det Thorleif Andresen brakte inn, som gjorde at jeg har bedt om å få si et par ord. Men først må jeg få gi en bemerkning til det Andreas Torp igjen kom inn på, nemlig spørsmålet om solidaritet. Det er delvis på grunn av min bemerkning i går at den debatten er tatt opp. Jeg vil be om at en er oppmerksom på at det jeg snakket om ikke var fagorganisasjonens og arbeidernes solidaritet i forhold til samfunnet, men solidaritet innad i bevegelsen, eller mellom de enkelte gruppe arbeidere — mellom de som har forsørgelsesbyrde og

de som ikke har noen. En av grunnene til at jeg nevnte det er dette forhold: Ingen som følger med i det som skjer på det politiske frontavsnitt i denne tiden, ingen som leser den borgerlige presse kan unngå å være oppmerksom på at her har hele den borgerlige front åpenbart sett en sjanse til å svekke fagorganisasjonen og dernest også Arbeiderpartiet. Jeg tror at arbeiderbevegelsen i egen interesse skal prøve å håndtere denne situasjonen og disse spørsmålene på en slik måte at ikke arbeiderbevegelsen — som vi jo alle vet er den som virkelig har vist solidaritet — blir svekket på det. Det kan sies at arbeiderbevegelsen har vist solidaritet både innad og utad og den er bygget på solidaritet, men la det ikke lykkes for de andre å gi det inntrykk av at fagbevegelsen ikke lenger er denne bevegelsen der solidariteten må spille en så avgjørende rolle. Jeg tror en skal være oppmerksom på at det ligger en fare her, og at vi ikke uten videre har lov til å se bort fra det.

Josef Larsson spurte om det er Regjeringens forutsetning at forhøyelsen av omsetningsavgiften ikke skal kompenseres. Det har Regjeringen over hodet ikke drøftet, den har ikke tatt standpunkt til det spørsmålet og den akter heller ikke å gjøre det.

Larsson fant også som en annen utvei, at en måtte kunne bruke noen av de pengene en hadde til disposisjon, til å øke subsidiene. Det er en nokså nærliggende utvei, og hvis det ikke hadde vært rent praktiske innvendinger mot en slik ordning, går jeg ut fra at en ville ha sett det som den beste utveien. Det kunne en med særlig fordel sette inn på et tidligere tidspunkt, f. eks. i august måned, og da ville det ha fått direkte virkning på utslaget i prisindeksen. Skulle en i dag velge ut noen av de varene som er subsidiert, med sikte på å øke subsidiene, ville kanskje en vare som kaffe være en av de få en kunne øke subsidiene på. Men det er i denne situasjonen ikke noen naturlig utvei å la folk få kjøpe kaffen enda billigere takket være stats-tilskudd. På sukkeret kunne en kanskje spe på en tanke til, men også der er det kontrollvansker da det er så mange ikkeforbrukere som bruker sukker. Og dessuten er prisen forholdsvis lav på sukker, slik at det ville være helt urimelig med nye tilskudd her.

Larsson var også inne på å ta eksportavgifter til å sette inn til disse formålene. For at det ikke skal være noen misforståelse vil jeg gjøre oppmerksom på at i den utstrekning en fant det

mulig, har en allerede gjennomført eksportavgiftene. Vi har gjentatte ganger bedt Prisdirektoratet og andre gå igjennom de mulighetene som foreligger, og vi har økt eller satt i verk nye eksportavgifter på en del områder hvor en så at mulighetene var til stede. Det er imidlertid ikke så forferdelig store mulighetene en har. Der hvor det teller noe, er i treforedlingsindustrien, og der har en igjen tatt opp arbeidet med spørsmålet om mulighetene for å kunne øke avgiftene. Dessuten har en nå muligheter i handelsflåten. Der har vi også tatt opp arbeidet med spørsmålet om en økt tonnasjeavgift eller finne en annen form, nemlig å legge avgiften på fraktene.

Gjennom eksportavgiftene får vi nå bort imot 400 millioner kroner. Her er også tonnasjeavgiften regnet med.

Videre må jeg få komme inn på et par ting. En av representantene spurte om det er slik at viljen til samarbeid ikke har vært tilstede mellom Landsorganisasjonens ledelse, Regjeringen og Arbeiderpartiet. Til det vil jeg si — og jeg går ut fra at Landsorganisasjonens formann vil kunne bekrefte det —, at vi har naturligvis hele tiden vært i kontakt med hverandre om disse spørsmålene. Det er jo en selvfølge. Vi er jo stadig sammen i møter, kanskje først og fremst i Samarbeidskomiteen mellom LO og partiet, hvor vi ofte har møter og snakker ut om alle de spørsmål som foreligger og som er av felles interesse. Det er da klart at vi til stadighet kommer tilbake til disse problemene som vi nå drøfter her. Vi har også hatt spesielle sammenkomster hvor vi har sittet sammen hele dagen og snakket om tingene. Det er altså ikke tvil om at vi snakket om disse tingene, men på den annen side vet en ikke alltid når tingene skal skje, fordi en ofte må vente på at spesielle situasjoner må inntreffe, slik at en får et utgangspunkt for det hele. Det er også naturlig at under de samtalene og drøftingene vi har hatt, også har vært inne på andre muligheter for kompensasjon enn en kompensasjon utelukkende i form av lønnstillegg. Det ligger i dag at en er redd for en utvikling der lønningene skal stige for sterkt og derved gjøre sitt til å øke prisene. Vi har derfor vært veldig interessert i å kunne stanse prisstigningen. En har i den forbindelse vært inne på de mulighetene som kan foreligge.

En av de utveiene en har vært inne på for å løse denne saken er den jeg nevnte i går. Jeg vil gjenta hva jeg sa: den utveien ville sannsynligvis hver eneste fagorganisert arbeider ha direkte økonomisk fordel av. Det er mulig at ikke alle ville

være villig til å godta regnestykket helt ut, slik at de også kunne godta resultatet. Det ville ha den store fordel at det ikke ville ha den samme virkningen på prisnivået som en løsning der hele kompensasjonen blir gitt i form av et lønnstillegg. For så vidt tror jeg at jeg kan si at vi også — vi som har vært med på disse samtalene fra Regjeringen og fra fagorganisasjonen — har vært klar over dette.

Men så kommer det to vesentlige ting til. Det første er hvorvidt det fra Statens side er økonomisk mulig og forsvarlig å løse det. Til det må jeg si at der har en ikke kunnet ta noe endelig standpunkt. Og vi har ikke gjort det av den grunn at saken ikke lå der som en reel mulighet. Dette står derfor enda ubesvart. Men la oss si at den muligheten er der. Vi vil imidlertid under alle omstendigheter møte på ganske hard motstand. La meg fortelle at dette ble nevnt antydningvis i en av de samtalene et par representanter for Regjeringen hadde med representanter for LO og Arbeidsgiverforeningen. Der måtte jo Landsorganisasjonen — når det var snakk om en stønadsordning — si at en slik ordning som bare kommer barn til gode, kan vi ikke godta. Det svarer til det LO's representanter i Det økonomiske samordningsrådet sa i sitt særvotum. Personlig har jeg aldri vært i tvil om at det er et riktig standpunkt fra L.O. Det er ikke noe grunnlag for en løsning. Det er heller ikke en rettferdig løsning og den utveien lå derfor ikke åpen som en aktuell mulighet.

Men så er det spørsmålet om en stønadsordning til alle — både voksne og barn. Der sier Arbeidsgiverforeningen — riktignok med et visst forbehold — at den ikke kunne godta det. Jeg er videre sikker på at ikke noe borgerlig parti i Stortinget ville godta ordningen, og den måtte i tilfelle gjennomføres av Arbeiderpartiet alene. De borgerlige partiene ville bare holde på en stønadsordning for barn, og ville ikke godta noe annet. Like fullt kunne det være riktig av oss å kjøre den igjennom, og jeg tror ikke det ville være vanskelig å få Arbeiderpartiets gruppe med på det, hvis en ellers mente det var økonomisk grunnlag for det og ellers hvis det var saklig forsvarlig. Men dette betyr altså at en slik løsning ville komme til å bety en ganske stor politisk belastning, både for Arbeiderpartiet og for fagorganisasjonen. Jeg for mitt vedkommende skulle gjerne være med på å ta den belastningen, men bare hvis jeg visste at det stod en enig fagorganisasjon bak ønskeligheten av løsning på det grunnlaget. Og det gjør det ikke i dag. Der har en gjennom de ut-

talelser som er kommet, fått klart uttrykk for at en slik løsning ville det bli strid om i fagbevegelsen. Mange ville komme til å se det som noe lurert mot de fagorganiserte arbeidere. Det er på den bakgrunn jeg synes det er en naturlig reaksjon hos oss når vi sier at vi ikke bør ta belastningen både på den borgerlige fronten og fra arbeiderbevegelsens egen side.

Jeg har med dette kanskje fått klarere fram noe av det som jeg gjerne ønsket å si i mitt innlegg i går. Her kommer vi nemlig fram til det som etter min mening er et problem for arbeiderbevegelsen, et problem som vi ikke er ferdig med selv når vi har dette lønnsoppgjøret bak oss. Dette betyr nemlig at resolusjonsmakeriet som i og for seg kan være utmerket, men i den utstrekning det blir vedtatt uttalelser som ikke bygger på saklig og ansvarlig grunnlag, kan komme til å ødelegge mer enn det gagnar den sak en har til hensikt å gå inn for.

Jeg tror at slik det hele ligger an nå, har en neppe noen vei tilbake. Derfor synes jeg det for representantskapet må være en naturlig utvei å godta det forslag sekretariatet har lagt fram. Jeg synes det er nokså viktig å se det i sammenheng med forslag nr. 2 fra sekretariatet. Det har vi bare grunn til å hilse med glede. Dermed kan man fra våren av skape en helt ny situasjon i forhold til andre lønnsarbeidergrupper og for Regjeringen er det av særlig betydning å kunne få denne situasjon i forholdet til jordbrukerne og deres organisasjoner, slik at de ikke lengere gis anledning til å henge seg på fagorganisasjonen.

Her kan man spørre hvorfor Regjeringen skulle gå på en avtale av denne karakter. Jeg går ut fra at dere har fulgt så mye med i den borgerlige pressen at dere skjønner at Regjeringen ikke uten videre har godtatt det bøndene har kommet med. Vi har virkelig prøvet så langt en mente det var forsvarlig og riktig å stampe imot der vi mente de kom med urimelige krav. På den annen side er det grenser for hvor langt en mener en kan la det gå. Det har både en og flere ganger faktisk vært tilfelle til åpne konflikter i forholdet til jordbrukerne, og en skal være oppmerksom på den politiske siden denne delen av problemet har. Vi har en jordbrukerklasse som er meget uensartet i sammensetningen og når vi — kanskje særlig på bakgrunn av resultatene av de engelske valgene, som er gode i og for seg med hensyn til det britiske arbeiderpartis stemmetall, men som likevel resulterte i en konservativ regjering — står så pass sterkt politisk her i Norge som vi gjør, så skyldes det at Det Norske

Arbeiderparti er det eneste sosialistiske parti i verden som også har en ganske solid forankring ute i bygdene — også hos jordbrukerne i bygdene. Det er selvsagt først og fremst småbrukerne, men også jordbrukere støtter vårt parti. Man skal aldri se det slik at bøndene er en ensartet masse, og man skal ikke tro at det er storbønder alt sammen. Det er et proletariat der som vi skal se som våre allierte, og jeg tror vi gjør den alvorligste feil i norsk arbeiderbevegelse hvis vi håndterer disse tingene på en slik måte at vi spleiser disse folkene sammen mot arbeiderbevegelsen.

Jeg må få lov til å si til Kjelsrud at jeg forstår inderlig godt hans tanke og hans problem. Jeg tror han har rett i de synsmåtene han har gitt uttrykk for og jeg tror vi vil bli nødt til å finne en løsning av dem. Vi må se på landsarbeidernes stilling slik en har sett på lønnsstakernes stilling ellers, og så får vi søke å finne former slik at vi ikke automatisk låses til jordbruksoverenskomstene. En storbonde må ikke kunne kreve å få relativt mange ganger den samme inntektsøkningen fordi om en av hans arbeidere får en rettmessig bedring av sin lønn.

Konrad Nordahl: Denne diskusjonen i går og i dag har jo utartet seg som en Trontale-debatt. Man har trukket alle ting inn i diskusjonen og jeg har — som dirigent — ikke villet hindre det.

Jeg vil bare si et par ord om de forslagene som er kommet inn. Det foreligger et forslag fra representantene for N.N.N. Det foreslås ikke vedtatt av representantskapet, men det henstilles om at det oversendes sekretariatet. Jeg har ikke noe imot at dette blir gjort, men jeg vil si med en gang at vi ikke må komme til å operere med 10- eller 20-øringene eller disse takene som vi har holdt på med siden 1948. Hvis man visste hvor mange vansker disse 10-øringene har skapt rundt omkring så fremmet man ikke et slikt forslag. Vi er kommet til det resultat at hvis vi kan få denne 10-øringen vekk på en eller annen måte, så må vi gjøre det. Det samme resultatet er også Arbeidsgiverforeningen kommet til, men vi vil ha den vekk på forskjellig måte. Arbeidsgiverforeningen vil trekke den fra de som har hatt den, mens vi vil ha den vekk på den måte at vi sier: den som ikke har hatt 10-øringen før, skal få den. Dette er av de ting vi må ta opp til behandling når vi — sannsynligvis i nær framtid — skal begynne forhandlingene om innregulering.

Jeg kan derfor ikke foreslå at vi går inn på den linjen som foreslått av N.N.N. Det vil bare komme til å gjøre vanskene mer permanente for oss.

Videre vil jeg foreslå at det forslaget Anker Nordtvedt satte fram, blir oversendt sekretariatet. Det vil være uheldig for oss å vedta et forslag om reduksjon av omsetningsavgiften, når vi vet at det ville være umulig å få det gjennomført i dag. Det kan siés mye om omsetningsavgiften — den er kanskje den urettferdigste skatten vi pålegges. På den annen side skal vi innrømme at det er en meget effektiv skatt. Den virker momentant og det er få som kan unndra seg den. Vi vet at man i enkelte andre land bare skattlegger gjennom omsetningsavgift — f. eks. i Somjet-Samveldet, hvor det vesentligste av skatten trekkes inn gjennom omsetningsavgift.

Jeg anbefaler at det forslaget oversendes sekretariatet.

Det var noe i innlegget til Johnsen som minnet meg om Dagbladet, nemlig dette om Landsorganisasjonen som ungkarenes organisasjon. Det står som tittel nesten annen hver dag i den avisen at det er ungkarene i LO som bestemmer. Den som har funnet på dette er visst dosent Johan Vogt. Han sier at flertallet av Landsorganisasjonens medlemmer er ungkarer. Det er noe tull. Det foreligger ikke noen statistikk her i landet som viser sammensetningen av Landsorganisasjonens medlemmer. Det er bare antatte synsmåter han hevder. Jeg vil henstille til våre medlemmer å være oppmerksom på dette.

Til slutt vil jeg bare si at det standpunkt vi har tatt i dette oppgjøret, er ikke at vi går imot de med familier og barn. Det vi har sagt er at det er vanskelig å kunne gjøre dette over lønnsapparatet. Skal det gjøres, må det skje over samfunnsapparatet. Det eneste sted jeg kjenner til at man har forsøkt å gjennomføre en slik ordning over lønnsapparatet er i Frankrike, og kanskje til dels også i Belgia. I Frankrike har dette sin spesielle årsak, og hvis en der sammenlikner prisutviklingen med lønnsutviklingen så vil en se at lønningene ikke på langt nær har nådd igjen den prisstigningen som har funnet sted. Det er derfor helt andre grunner som gjør at man der har måtte slå inn på den linjen. Men forøvrig, i de land vi kan sammenlikne oss med, har man ikke slått inn på den linjen.

Kunne vi finne fram til lønssystemer som er bedre enn de vi har i dag, systemer som ikke virker opprivende på arbeidsplassen, så har ikke jeg noe imot det. Men det som her har vært på

tale — med familiestønad over lønnsapparatet — er etter min mening helt ubrukelig.

Bratteli var inne på at den oppfatning ikke måtte få råde at levetilstandene og reallønnen her i landet er dårligere i dag enn før krigen. Jeg vil understreke det Bratteli sa. Den oppfatningen må ikke gjøre seg gjeldende. Det faktiske forhold er at hvis vi tar reallønnen i gjennomsnitt for industriarbeiderne, ligger det et godt stykke over reallønnen i 1939. Og hvis vi ser på folkets levestandard her i landet, er ikke vi som har levet i dette landet over halvt hundre år, i tvil om at folket totalt sett har bedre rå og lever bedre i dag enn de gjorde i årene før krigen. Vi kan bare se på reisetrafikken, på forbruket og på de samlede beløp som brukes til de forskjellige ting. I dag er hele folket i arbeid og det er ikke bare en som skaffer inntekt til familien, slik det ofte var tidligere. Nå er det kanskje to eller tre i en familie som skaffer inntekter til hjemmet, og de familiene må kunne leve mye bedre enn en tilsvarende familie kunne leve i gamle dager. Men på den annen side har det vært en fallende tendens den siste tiden. Dette må vi være oppmerksom på og det er derfor vi diskuterer denne saken. Vi må søke så godt vi kan å hindre at denne fallende tendensen skal gjøre seg gjeldende. Helst må vi søke å rette opp denne situasjonen så godt vi kan.

Til slutt det Gerhardsen var inne på og det Thorleif Andreassen nevnte. Det er klart at det ikke er noe motsetningsforhold i og for seg mellom tillitsmennene i Landsorganisasjonen og Regjeringen, men i et demokratisk samfunn hvor vi har en fri fagorganisasjon, kan ikke denne frie organisasjonen alltid og i hvert tilfelle identifisere seg med den sittende regjerings politikk. Samarbeidet i den tiden vi har hatt arbeider-regjering, har vært utmerket og spesielt i den tiden Gerhardsen har vært statsminister. Men Regjeringen har også en stor stab tjenestemenn og embedsmenn som skal utføre mange av de oppdragene Regjeringen pålegger, og selv om vi er utmerkede venner med Regjeringens representanter er vi ikke like gode venner med disse folkene — for ikke å si flertallet av dem — har en politisk oppfatning og en innstilling til problemene, som er i strid med den fagorganisasjonen har. Men når det gjelder denne spesielle saken vil jeg understreke det Gerhardsen sa, nemlig at den har vært diskutert og det har vært antydning mange måter en kunne nytte for å løse saken, men det har imidlertid ikke foreligget noe kon-

kret. Hvis det hadde vært tilfelle ville vi selvsagt ha sett på den og drøftet den. Jeg ville ikke ha motsatt meg et slikt forslag.

Jeg tror det ikke er annet for oss å gjøre i dag enn å vedta sekretariatets innstilling. Dermed kan forbundene si opp tariffavtalene og plassene, og dermed skapes det en ny situasjon. Det gjelder for oss å få en ordning så hurtig som mulig. Jo lengere tiden går, jo mer mister man av den kompensasjonen man skal ha. Derfor kan vi ikke vente lengere. Og så vil en få se hva det kan bli til i løpet av den nærmeste måneden.

Jeg vil anbefale sekretariatets forslag.

Votering:

Formannen: Hermed er saken utdebateret og saken tas opp til votering. Jeg foreslår at forslaget fra Erling Frogner, Nils Nilsen, Sigvard Sjursen og Gustav Smistad oversendes sekretariatet.

Enstemmig vedtatt.

Videre foreslår jeg at Anker Nordtvedts forslag oversendes sekretariatet.

Enstemmig vedtatt.

Så stemmer vi over det første forslaget fra sekretariatet som har tittel «Indeksreguleringen 1951 — sekretariatets innstilling».

Enstemmig vedtatt.

Videre har vi forslaget om tariffrevisjonen 1952.

Enstemmig vedtatt.

DAGSORDEN PKT. 3

Godkjenning av Det Norske Postmannslags innmeldelse i A.F.L. gjennom Postfolkenes Fellesforbund.

Formannen: Denne innstillingen foreligger fra sekretariatet:

«I henhold til sekretariatets vedtak av 30. september 1947 hvor forslaget til sammenslutning av Norsk Postforbund og Det Norske Postmannslag ble godkjent, aksepteres det foreliggende grunnlag for Fellesforbundets tilslutning til Landsorganisasjonen. Den nærmere ordning med representasjon i Landsorganisasjonens representantskap og Kongress blir å forelegge sekretariatet til godkjenning senere.

Postmannslaget opptas som medlem av Landsorganisasjonen gjennom Postfolkenes Fellesforbund fra og med 1. juli 1951.

Opptagelsen blir å forelegge for Landsorganisasjonens representantskap til endelig godkjenning».

Votering:

Innstillingen ble enstemmig godkjent.

Formannen: Jeg må få lov til å ønske den nye gruppen hjertelig velkommen i rekkene.

DAGSORDEN PKT. 4

Norsk Skog- og Landsarbeiderforbunds kontingentforhold til Landsorganisasjonen.

Formannen: Jeg vil be Hegg gi en kort redegjørelse for den saken.

Hans Hegg: Grunnen til at denne saken er kommet opp er de spesielle forhold dette forbundet arbeider under. De har vanskeligheter med kontrollen av innbetalingen av kontingenten fra sine medlemmer og har derfor måttet ta inn bestemmelser i sine vedtekter som avviker sterkt fra de fleste andre forbund. De har to kontingentklasser, nemlig klasse A og B. Til klasse B hører de som har fem dagers arbeid eller mindre i løpet av en kalendermåned. Også de helt arbeidsløse må betale denne kontingenten. Denne gruppen er som regel fritatt for kontingent i andre forbund. Derfor har det hittil vært slik at forbundet har sloppet å betale kontingent til Landsorganisasjonen for B-merkene, og det mener vi de fortsatt bør være fritatt for.

Til A-klassen hører de som har seks dagers arbeid eller mer i løpet av en måned. De må betale full kontingent hvis de altså har seks dager. I andre forbund ville de ha vært delvis fritatt for det. Her har Skog- og Land betalt for de A-merker de har solgt, men de har betalt etter satsene som er bestemt for klasse B i våre vedtekter. Det er her vi har forhandlet om å komme til en endring. Vi er kommet til at de fortsatt skal slippe med B-kontingentstatsen for halvparten av de A-merkene de selger. For den øvrige halvpart de selger skal de betale full kontingent slik som andre forbund. Vi har satt opp et forslag om dette, og her heter det:

1. For solgte A-merker betales 50 pst. etter satsen for kl. B og 50 pst. etter satsen for kl. A i henhold til Landsorganisasjonens vedtekter § 17, 1, siste avsnitt.

2. For solgte B-merker betales intet.
3. Denne ordning trer i kraft 1. juli 1951.
4. Hvis forholdene skulle endre seg slik at grunnlaget for denne avtale er blitt vesentlig endret, kan sekretariatet ta spørsmålet opp til fornyet forhandling med forbundet.

Dette forslaget er både sekretariatet og forbundet enig om og vi ber om representantskapets godkjenning.

Votering:

Enstemmig vedtatt.

Formannen: Vi har da ikke flere saker på dagsordenen og vi skal få protokollen.

Protokollen opplest og vedtatt.

Formannen: Jeg vil takke representanter og innbudte som har deltatt i diskusjonen, for den saklige måte de enkelte sakene er blitt debatert på. Herved er representantskapsmøtet avsluttet kl. 12.40.

